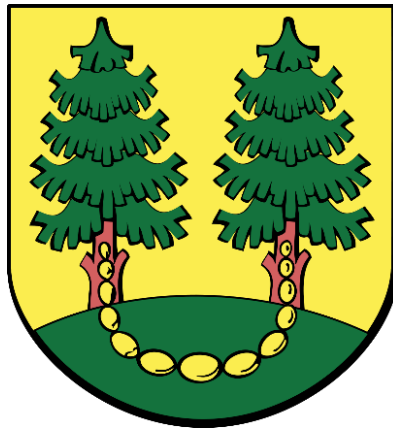
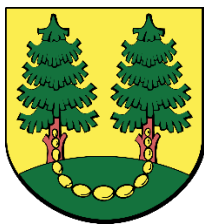

ZAŁĄCZNIK DO
UCHWAŁY NR LXVI/557/2023
RADY GMINY KADZIDŁO
Z DNIA 24 lipca 2023 roku

STRATEGIA ROZWOJU GMINY KADZIDŁO DO 2030 ROKU

ZLECENIODAWCA:
URZĄD GMINY KADZIDŁO
UL. TARGOWA 4
07-420 KADZIDŁO

WYKONAWCA:
EKOD URBANISTYKA ŁUKASZ KOWALSKI
E-MAIL: ekod.urbanistyka@gmail.com
TEL: 793 128 120

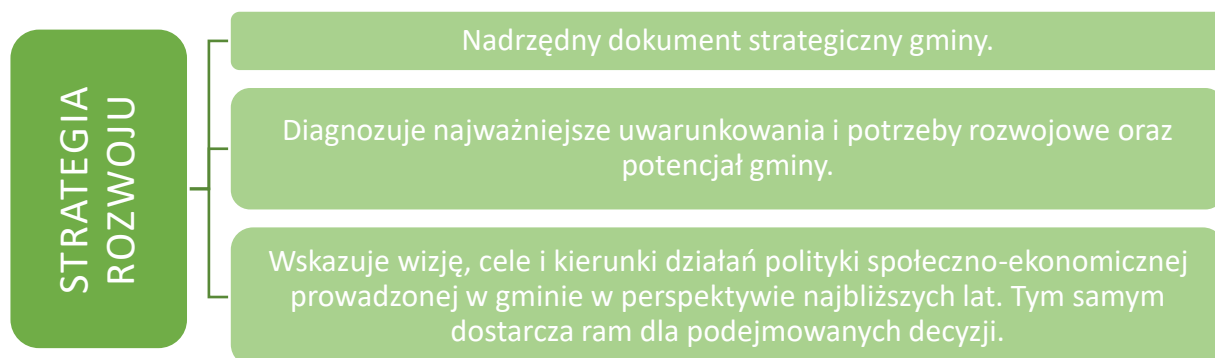
EKOD
URBANISTYKA

SPIS TREŚCI

1. WSTĘP	4
1.1. PRZEDMIOT, CEL I ZAKRES.....	4
1.2. PODSTAWY FORMALNO-PRAWNE	5
1.3. METODYKA PRZYGOTOWANIA I WDRAŻANIA	5
2. WNIOSKI Z DIAGNOZY SYTUACJI SPOŁECZNEJ, GOSPODARCZEJ I PRZESTRZENNEJ GMINY	7
3. ROZWÓJ STRATEGICZNY GMINY DO 2030 ROKU	22
3.1. WIZJA ROZWOJU	22
3.2. CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE	23
3.3. KIERUNKI DZIAŁAŃ I DZIAŁANIA	24
4. OCZEKIWANE REZULTATY I WSKAŹNIKI ICH OSIĄGNIĘCIA	37
5. MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ	44
6. USTALENIA I REKOMENDACJE W ZAKRESIE KSZTAŁTOWANIA I PROWADZENIA POLITYKI PRZESTRZENNEJ W GMINIE	48
7. OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI	51
7.1. OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI OKREŚLONE W STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA	51
7.2. OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI KLUCZOWE DLA GMINY	54
8. SYSTEM REALIZACJI STRATEGII – WDRAŻANIE STRATEGII	55
9. SYSTEM REALIZACJI STRATEGII – MONITORING I EWALUACJA STRATEGII	65
10. WYTYCZNE DLA SPORZĄDZANIA DOKUMENTÓW WYKONAWCZYCH	66
11. RAMY FINANSOWE I ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	68

1. WSTĘP

Rozwój lokalny stanowi pierwszoplanowy cel każdej jednostki terytorialnej, która dąży do zapewnienia dogodnych warunków życia jej mieszkańców, poprzez sprawną politykę społeczną i skuteczne zarządzanie lokalnymi zasobami. Wobec tego strategiczne planowanie to punkt wyjścia dla efektywnego rozwoju gmin, zaś długoterminowe strategie powinny zapewniać zrównoważony rozwój tych obszarów.

1.1. PRZEDMIOT, CEL I ZAKRES

Przedmiotem opracowania jest „Strategia Rozwoju Gminy Kadzidło do 2030 roku” (zwana dalej: „Strategią”), ukierunkowana na kreowanie i wzmacnianie stabilnego rozwoju społecznego, ekonomicznego i przestrzennego.

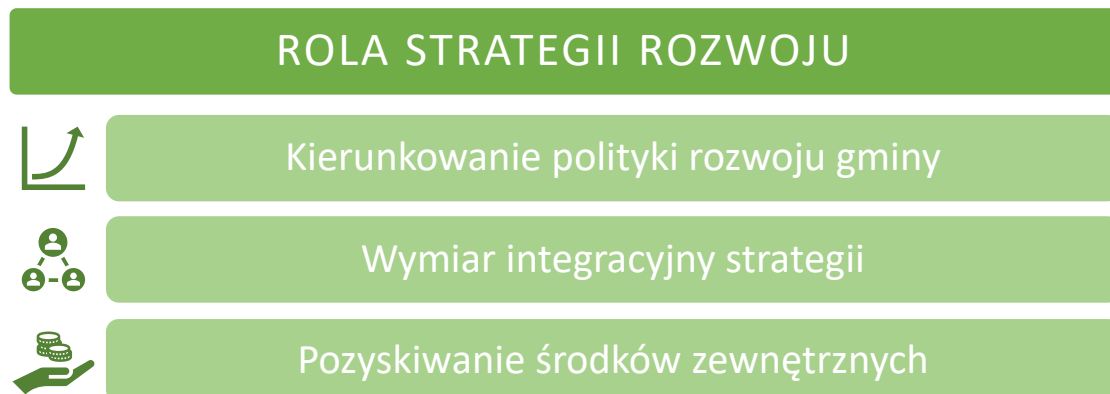
Celem Strategii jest określenie założeń polityki rozwoju Gminy, poprzez wskazanie, na podstawie dokonanej uprzednio szczegółowej diagnozy (data opracowania – październik 2022 r.):

- wizji rozwoju lokalnego;
- celów strategicznych w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym;
- kierunków działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych;
- oczekiwanych rezultatów planowanych działań oraz wskaźników ich osiągnięcia.

Poza funkcją programowo-planistyczną, Strategia stanowić będzie narzędzie umożliwiające pozyskiwanie środków finansowych na poszczególne działania rozwojowe.

Zakres czasowy realizacji Strategii został przewidziany na lata 2023-2030.

Zakres terytorialny obejmuje gminę Kadzidło, w jej obszarze geograficznym i granicach administracyjnych.

1.2. PODSTAWY FORMALNO-PRAWNE

Strategię opracowano **zgodnie z wymogami ustawowymi**, a zwłaszcza¹:

- ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym;
- ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju;
- ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

Dokument uwzględnia ponadto **wytyczne Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej** („Strategia Rozwoju Gminy. Poradnik praktyczny”, 2021).

Proces formalnego opracowania dokumentu rozpoczął się Uchwałą Nr LVIII/463/2022 Rady Gminy Kadzidło z dnia 29 grudnia 2022 r. roku w sprawie przystąpienia do opracowania projektu Strategii Rozwoju Gminy Kadzidło do 2030 roku oraz określenia szczegółowego trybu i harmonogramu opracowania projektu strategii, w tym trybu konsultacji (Dz. Urz. Woj. Maz. 2023 poz. 378).

1.3. METODYKA PRZYGOTOWANIA I WDRAŻANIA

W opracowaniu „Strategii Rozwoju Gminy Kadzidło do 2030 roku” i „Diagnozy sytuacji społecznej, przestrzennej i ekonomicznej Gminy Kadzidło” przyjęto metodę ekspercko-partycypacyjną. Proces przygotowania, a następnie wdrażania dokumentu podzielić należy na następujące etapy:

Etap 1 – Rozpoczęcie procesu

Prace wstępne polegające na przyjęciu harmonogramu działań i wstępnych założeń, identyfikacja interesariuszy oraz pierwszy etap konsultacji społecznych (ankietyzacja).

Etap 2 – Diagnoza sytuacji

Prace analityczno-diagnostyczne, obejmujące m.in.:

1. Analizę materiałów wyjściowych (szczególnie *desk* i *web research*), w tym dokumentów lokalnych, regionalnych, krajowych i europejskich, a także materiałów udostępnionych przez urzędy i instytucje.
2. Analizę danych statystycznych.
3. Charakterystykę Gminy i ocenę stanu obecnego, w odniesieniu do sytuacji historycznej oraz otoczenia geograficznego, w wymiarach: społecznym, gospodarczym i przestrzennym, w tym środowiskowym.
4. Analizę opinii społeczności lokalnej w zakresie wyzwań i zagrożeń rozwojowych, za pośrednictwem prowadzonego procesu partycypacji społecznej.
5. Wnioski z przeprowadzonych analiz i ocen, w tym identyfikacja mocnych i słabych stron, szans i zagrożeń oraz nadanie im priorytetu.

¹ Publikatory poszczególnych aktów prawnych, aktualne na dzień sporządzenia Opracowania, przytoczono w spisie materiałów źródłowych.

Etap 3 – Projekt Strategii

Prace mające na celu ukierunkowanie polityki rozwoju, obejmujące m.in.:

1. Zdefiniowanie wizji rozwoju Gminy.
2. Ustalenie celów strategicznych na podstawie, zidentyfikowanych wcześniej, mocnych i słabych stron, szans i zagrożeń.
3. Sformułowanie kierunków działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych, w formie celów operacyjnych i przypisanych im działań operacyjnych.
4. Konsultacje, w tym społeczne, zaproponowanych rozwiązań.
5. Ewaluacja trafności, przewidywanej skuteczności i efektywności realizacji. Selekcja i ostateczny wybór kierunków polityki rozwoju.
6. Poddanie dokumentu stosownym opiniom oraz procedurze strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

Etap 4 – Wdrażanie Strategii

Zatwierdzenie Strategii, przez podjęcie uchwały Rady Gminy, stanowi zwieńczenie prac projektowych i jednocześnie początek etapu wdrażania zaplanowanych działań i obranych kierunków rozwoju.

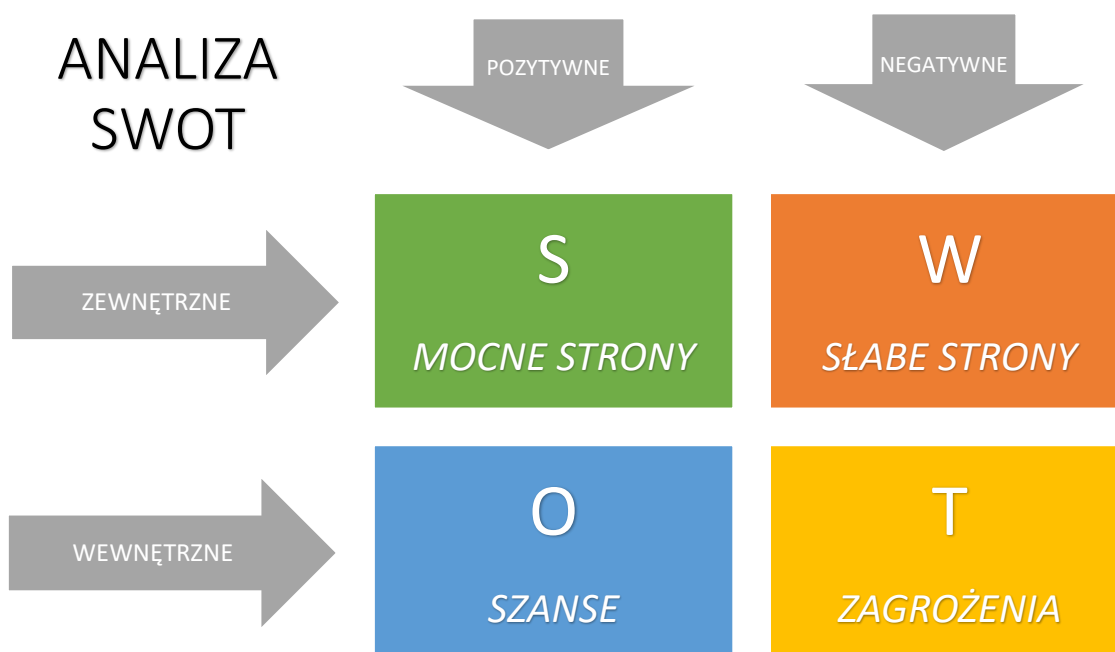
Etap 5 – Monitorng

Obejmować będzie stały monitoring postępów i zmieniających się uwarunkowań. Należy podkreślić, iż Strategia Rozwoju Gminy nie jest dokumentem w pełni zamkniętym (skończonym) – stanowi ramy rozwoju na najbliższe 8 lat, które w miarę potrzeby można uzupełniać o nowe pomysły i sposoby wdrażania jej ustaleń.

2. WNIOSKI Z DIAGNOZY SYTUACJI SPOŁECZNEJ, GOSPODARCZEJ I PRZESTRZENNEJ GMINY

Formułowanie założeń do Strategii to proces złożony i wieloetapowy. Najogólniej ujmując proces ten można podzielić na część diagnostyczną, dotyczącą stanu obecnego, oraz część prognostyczną, dotyczącą przyszłości Gminy. Aby lepiej zrozumieć uwarunkowania rozwojowe, w ramach podsumowania zaleca się sporządzenie strategicznej analizy SWOT.

Analizę SWOT przeprowadza się w układzie czterech grup czynników wyodrębnionych na podstawie analizy zjawisk podzielonych na wewnętrzne (w jej obrębie) i zewnętrzne (poza jednostką terytorialną) oraz na sprzyjające (pozytywne) i niesprzyjające (negatywne). Jej nazwa pochodzi od pierwszych liter rozpatrywanych grup czynników: *strengths* – silne strony, *weaknesses* – słabości, *opportunities* – szanse, *threats* – zagrożenia. Punkt wyjścia dla analizy stanowią atuty i słabości, które bada się w odniesieniu do szans i zagrożeń.

Poniższa analiza SWOT stanowi podsumowanie opracowanej w październiku 2022 roku „Diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Gminy Kadzidło”. W analizie SWOT pogrupowano zagadnienia na strefę przestrzenno-środowiskową oraz na społeczno-gospodarczą.

Analiza SWOT w aspekcie przestrzenno-środowiskowym obejmuje przede wszystkim uwarunkowania środowiskowe i wynikające z nich możliwości i bariery rozwojowe. Poruszana jest także kwestia szeroko pojętego zagospodarowania przestrzeni oraz związanych z nim stanem i potencjałem do rozwoju poszczególnych kategorii zabudowy, infrastruktury drogowej i technicznej.

Analiza SWOT w aspekcie społeczno-gospodarczym skupia się głównie na czynnikach wpływających na jakość życia mieszkańców Gminy i potencjale inwestycyjnym (gospodarczym). W szczególności poruszana jest również kwestia pozycji Gminy na tle sąsiednich jednostek administracyjnych.

Wyniki analizy SWOT stanowią punkt wyjścia do opracowania wyzwań rozwojowych i wyboru scenariusza rozwoju, a w konsekwencji określenia schematu rozwoju Gminy.

ANALIZA SWOT – STREFA PRZESTRZENNO-ŚRODOWISKOWA

POŁOŻENIE, DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA I MOBILNOŚĆ

MOCNE STRONY

- Bliska odległość do głównego ośrodka w powiecie – Ostrołęki.
- Dostępność do ponadlokalnego układu komunikacyjnego rangi krajowej – DK 53.
- Dostępność komunikacji zbiorowej autobusowej.
- Położenie Gminy w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym (MOF) Ostrołęka.
- Dobra lub dostateczna dostępność sieci 3G/4G.

SŁABE STRONY

- Niewielki stopień dywersyfikacji transportu (brak transportu kolejowego/wodnego i brak możliwości ich rozwoju).
- Niezadawalający stan techniczny niektórych odcinków dróg, zwłaszcza lokalnych.
- Duże natężenie ruchu kołowego na drodze krajowej nr 53, w tym znaczne spowolnienie ruchu na odcinku przebiegającym przez miejscowości Kadzidło i Dylewo.
- Ogólnie niska dostępność transportowa Gminy w ujęciu krajowym.
- Niejednorodny zasięg działania mobilnych sieci komórkowych (problemy z dostępnością sieci, zwłaszcza na terenach wiejskich w zabudowie rozproszonej).

SZANSE

- Rozbudowa i przebudowa istniejących ciągów komunikacyjnych, w celu podniesienia standardu i jakości połączeń.
- Poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego.
- Realizacja nowych dróg i ścieżek rowerowych.
- Planowana rozbudowa sieci szerokopasmowej.
- Dostęp do sieci 5G oraz rozwój Internetu satelitarnego.

ZAGROŻENIA

- Niskie nakłady inwestycyjne na przebudowę lub modernizację dróg gminnych (w tym utwardzenie).
- Marginalizacja komunikacyjna Gminy, zwłaszcza w kontekście oddalenia od głównych szlaków komunikacyjnych kraju (sieci autostrad i dróg ekspresowych) oraz planowanej sieci transportowej CPK.
- Wzrost udziału transportu indywidualnego skutkujący rosnącym udziałem zanieczyszczeń komunikacyjnych.
- Wykluczenie cyfrowe.

ANALIZA SWOT – STREFA PRZESTRZENNO-ŚRODOWISKOWA

ŚRODOWISKO I INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

MOCNE STRONY

- Sprzyjające zabudowie, równinne ukształtowanie terenu.
- Wartościowe walory przyrodniczo-krajobrazowe związane z położeniem w obrębie „Puszczy Kurpiowskiej”.
- Obecność form ochrony przyrody, w tym: rezerwatów, obszarów Natura 2000 i pomników przyrody.
- Wysoki wskaźnik lesistości.
- Stosunkowo niewielkie przekształcenia środowiska, w tym niski stopień zasklepienia gruntów.
- Występowanie udokumentowanych złóż kopalin torfu oraz piasku i żwiru,
- Obecność zbiorczego systemu sieci gazowej w miejscowości Kadzidło.
- Rozwinięty system przesyłu energii elektrycznej, obecność linii elektroenergetycznej najwyższego napięcia i Głównego Punktu Zasilania.

SZANSE

- Współpraca z jednostkami zewnętrznymi w zakresie zachowania i ochrony cennych elementów i zasobów środowiska.
- Występowanie obszarów prognostycznych i perspektywicznych złóż kopalin.
- Dalsza rozbudowa systemów wodno-kanalizacyjnych oraz sieci gazowej.
- Modernizacja istniejących, napowietrznych linii elektroenergetycznych, w tym ich przebudowy na linie kablowe (w terenach zurbanizowanych).
- Wzrost zainteresowania indywidualnymi źródłami energii odnawialnej wśród mieszkańców.

SŁABE STRONY

- Brak jezior.
- Wciąż niewystarczający stopień skanalizowania lub wyposażenia w indywidualne systemy oczyszczania ścieków (przydomowe oczyszczalnie ścieków).
- Brak sieci ciepłowniczej i możliwości jej realizacji.
- W dalszym ciągu przeważające kotły na paliwo stałe (bezklasowe lub o niskiej klasie) stanowiące główne źródło ciepła.
- Obecność wyrobów zawierających azbest.

ZAGROŻENIA

- Degradacja walorów i zasobów środowiska przyrodniczego, w przypadku ich nieracjonalnego wykorzystania lub braku właściwej ochrony prawnej.
- Zaprzestanie inwestycji w infrastrukturę wodno-kanalizacyjną.
- Obciążenie systemu elektroenergetycznego lub zakłócenia w dostawach energii elektrycznej.
- Nadmierny lub niekontrolowany rozwój systemów OZE (dużych instalacji, w tym farm fotowoltaicznych) i związane z nim problemy z magazynowaniem energii.
- Nadmierne „poleganie” na źródłach energii, których dostępność uzależniona jest od dostaw paliw z zewnątrz (np. paliw gazowych).

ANALIZA SWOT – STREFA PRZESTRZENNO-ŚRODOWISKOWA

KULTURA I DZIEDZICTWO KULTUROWE

MOCNE STRONY

- Obecność obiektów zabytkowych (m.in. obiekty wpisane do rejestru zabytków i gminnej ewidencji zabytków).
- Liczne stanowiska archeologiczne.
- Obecność tradycyjnej zabudowy kurpiowskiej oraz zabytkowych obiektów sakralnych (m.in. kościoły, kaplice i cmentarze).
- Centrum Kultury Kurpiowskiej jako główna instytucja kultury w Gminie.
- Obiekty muzealne, w tym Zagrody Kurpiowskiej w Kadzidle i Muzeum Kurpiowskie w Wachu.

SŁABE STRONY

- Niewłaściwy stan techniczny niektórych obiektów ujętych w ewidencji zabytków, powodujący stopniowe niszczenie obiektów tradycyjnej zabudowy kurpiowskiej.
- Brak Gminnego Programu Opieki Nad Zabytkami.

SZANSE

- Objęcie dodatkowych obiektów i obszarów ochroną konserwatorską.
- Renowacja lub adaptacja obiektów zabytkowych.

ZAGROŻENIA

- Presja urbanistyczna na tereny tradycyjnej zabudowy, w tym wprowadzanie zabudowy „obcej” kulturowo i krajobrazowo.
- Rozmycie odpowiedzialności za stan zabytków i brak skutecznej egzekucji za niszczenie zabytków.
- Zdarzenia losowe (pożary, klęski żywiołowe).

ANALIZA SWOT – STREFA PRZESTRZENNO-ŚRODOWISKOWA

SPORT, REKREACJA I TURYSTYKA

MOCNE STRONY

- Rozbudowana baza sportowo-rekreacyjna (m.in. obecność stadionu, hal sportowych, siłowni oraz placów zabaw, orlików).
- Bogata oferta kulturalna Gminy w oparciu o istniejące ośrodki twórczości ludowej oraz wydarzenia kulturowe.
- Obecność lokalnych gospodarstw agroturystycznych.

SŁABE STRONY

- W dalszym ciągu niedostatecznie wykorzystywany potencjał turystyczny.

SZANSE

- Sprzyjające walory przyrodnicze, zwłaszcza potencjał kompleksów leśnych „Puszczy Kurpiowskiej”, obecność rzek Rozogi, Szkwy i Omulew, dobre warunki bioklimatyczne oraz niski stopień zurbanizowania Gminy, w zakresie turystyki wypoczynkowej i kwalifikowanej.
- Sprzyjające walory antropogeniczne, zwłaszcza historyczna zabudowa oraz występowanie obiektów dziedzictwa kulturowego.
- Dalsza rozbudowa infrastruktury sportowo-rekreacyjnej.

ZAGROŻENIA

- Zaprzestanie inwestycji w infrastrukturę sportowo-rekreacyjną.
- Wyższa atrakcyjność turystyczna obszarów w relatywnie bliskim otoczeniu, zwłaszcza Mazur.
- Potencjalna degradacja środowiska w przypadku nadmiernej koncentracji ruchu turystycznego (miejscowo).

ANALIZA SWOT – STREFA PRZESTRZENNO-ŚRODOWISKOWA

PLANOWANIE I ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE

MOCNE STRONY

- Miejscowość Kadzidło objęta miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego.
- Kluczowa rola Kadzidła jako najważniejszego ośrodka rozwoju w Gminie, gdzie koncentrują się funkcje z zakresu usług (administracji, oświaty, ochrony zdrowia, kultury, sportu i komercyjnych) oraz mieszkalnictwa, drobnej produkcji, gospodarki komunalnej, częściowo obsługi rolnictwa, infrastruktury społecznej i technicznej o zasięgu lokalnym
- Ważna rola ośrodków wspomagających, zwłaszcza największych wsi gminnych (m.in. Dylewo, Wach i Chudek), w zakresie zapewnienia właściwych standardów życia, w tym właściwego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i komunikację, zapewnienie optymalnego dostępu do usług z zakresu obsługi mieszkańców

SŁABE STRONY

- Duże rozproszenie zabudowy.
- Położenie Gminy poza obszarami zintegrowanych inwestycji terytorialnych (ZIT).

SZANSE

- Objęcie miejscowymi planami zagospodarowania obszarów rozwojowych Gminy.
- Optymalna koncentracja zabudowy, w tym przeciwdziałanie dalszemu rozpraszaniu zabudowy.
- Zaplanowane na szczeblu regionalnym i lokalnym inwestycje celu publicznego.

ZAGROŻENIA

- Dalsze rozpraszanie zabudowy (niekontrolowana presja inwestycyjna).
- Wprowadzanie obiektów dysharmonijnych w otoczeniu.

ANALIZA SWOT – STREFA PRZESTRZENNO-ŚRODOWISKOWA

BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE

MOCNE STRONY

- Relatywnie czyste powietrze w skali roku (w szczególności brak istotnych, punktowych emitorów zanieczyszczeń).
- Brak terenów zagrożonych ruchami masowymi ziemi.
- Niski poziom wystąpienia poważnej awarii przemysłowej, ze względu na brak dużych zakładów przemysłowych.
- Słaby lub umiarkowany stopień zagrożenia suszą i związane z nią zagrożenia pożarowe.

SŁABE STRONY

- Występujące okresowo zjawisko niskiej emisji w obszarach zwartej zabudowy i związane z tym okresowe pogarszanie stanu sanitarnego powietrza (w sezonie grzewczym).
- Występowanie obszarów zagrożonych powodzią rzeczną od Omulwi, Rozogi i Szkwy oraz podtopieniami od wód gruntowych.
- Zwiększone ryzyko wystąpienia pożarów z uwagi na wysoki wskaźnik lesistości.
- Droga krajowa nr 53, jako istotne źródło hałasu i zanieczyszczeń komunikacyjnych

SZANSE

- Wyeliminowanie lub istotne ograniczenie źródeł niskiej emisji (główniej przyczyny okresowego zanieczyszczenia powietrza w Gminie). Wyeliminowanie spalania śmieci.
- Adaptacja do postępujących zmian klimatu (m.in. inwestycje w „błękitno-zieloną” infrastrukturę).
- Przeciwdziałanie zabudowie na terenach zagrożonych powodzią.

ZAGROŻENIA

- Emisja zanieczyszczeń atmosferycznych z terenów sąsiednich.
- Postępujące zmiany klimatyczne.
- Wystąpienie klęski żywiołowej (huraganowych wiatrów, powodzi, nawałnic i gradobić, suszy i pożarów itd.).
- Potencjalny rozwój zagrożeń środowiskowych związany z planowaną rozbudową ciągów drogowych.

ANALIZA SWOT – STREFA SPOŁECZNO-GOSPODARCZA

LUDNOŚĆ I PROCESY DEMOGRAFICZNE

MOCNE STRONY

- Niska gęstość zaludnienia wpływająca pozytywnie na komfort zamieszkania.
- Korzystna struktura demograficzna. Przewaga ludności w wieku produkcyjnym (a tle powiatu, województwa i kraju oraz jednocześnie najniższy udział w wieku poprodukcyjnym).
- Przeważnie dodatni przyrost naturalny.

SŁABE STRONY

- Stały, choć mało intensywny ubytek liczby ludności.
- Ogólnie ujemne saldo migracji.

SZANSE

- Odwrócenie obecnych tendencji demograficznych, w kierunku wzrostu liczby ludności.
- Napływ ludności, zwłaszcza z wykształceniem wyższym lub specjalistycznym.
- Poprawa warunków życia i zamieszkania.
- Polityka prorodzinna.

ZAGROŻENIA

- Starzenie się społeczeństwa – wzrost udziału ludności w wieku poprodukcyjnym.
- Nagły i nadmierny napływ ludności.
- Emigracja młodych ludzi „na stałe” do dużych ośrodków miejskich.

ANALIZA SWOT – STREFA SPOŁECZNO-GOSPODARCZA

ROLNICTWO, GOSPODARKA I RYNEK PRACY

MOCNE STRONY

- Rolnictwo ukierunkowane na produkcji zwierzęcej, zwłaszcza bydła.
- Co piąty mieszkańców pracujący w rolnictwie.
- Wysoki poziom przedsiębiorczości w stosunku do gmin ościennych oraz zbliżony do średniej w stosunku gmin MOF Ostrołęki.
- Wzrost aktywności gospodarczej i zatrudnienia w ciągu ostatnich lat.
- Spadek poziomu bezrobocia.
- Gospodarka podmiotowa oparta głównie na budownictwie oraz handlu hurtowym i detalicznym, naprawie pojazdów samochodowych.

SŁABE STRONY

- Wysoki udział terenów o niskim potencjale użytkowym dla produkcji roślinnej.
- Brak dużych przedsiębiorstw (powyżej 250 zatrudnionych). Dominacja mikroprzedsiębiorstw
- Brak kompleksowej oferty inwestycyjnej dla przedsiębiorców.

SZANSE

- Rozwój nowoczesnego rolnictwa, w tym gospodarstw rolnych i przemysłu przetwórczego.
- Rosnące zainteresowanie zewnętrze produktami lokalnymi i ekologicznymi.
- Udogodnienia dla przedsiębiorców, w tym: ulgi podatkowe, przygotowanie terenów inwestycyjnych.
- Wzrost poziomu przedsiębiorczości.
- Pojawienie się znaczącego zakładu pracy.

ZAGROŻENIA

- Niedoinwestowanie gospodarstw rolnych.
- Pasywna postawa osób długotrwale bezrobotnych.
- Niekorzystne zmiany w środowisku zatrudnienia – wzrastające koszty pracy.
- Konkurencyjny rynek pracy oraz oferta inwestycyjna dla przedsiębiorców w pobliskich ośrodkach miejskich (m.in. Ostrołęka).
- Brak zainteresowania ze strony inwestorów zewnętrznych.
- Ewentualna stagnacja gospodarcza kraju lub kryzys gospodarczy.

ANALIZA SWOT – STREFA SPOŁECZNO-GOSPODARCZA

KULTURA I DZIEDZICTWO KULTUROWE

MOCNE STRONY

- Szeroka działalność instytucji kultury.
- Regularne wydarzenia i imprezy kultywujące tradycję i folklor.
- Wysokie poczucie przynależności większości mieszkańców do ludności kurpiowskiej – tożsamość kurpiowska.
- Kultura kurpiowska.

SŁABE STRONY

- Wciąż wyraźnie niższa rozpoznawalność Kurpiów niż najbardziej znanych grup etnicznych w Polsce (Kaszubi, Górale).

SZANSE

- Dalsze promowanie i propagowanie działalności kulturowej, w tym poszerzanie działalności instytucji kultury i lokalnych stowarzyszeń.
- Promocja Gminy pod względem walorów kulturowych ze szczególnym uwzględnieniem kultury kurpiowskiej.

ZAGROŻENIA

- Spadek znaczenia kultury kurpiowskiej i utrata tożsamości regionalnej wśród dzieci i młodzieży.
- Propagowanie obcych kulturowo wzorców.

ANALIZA SWOT – STREFA SPOŁECZNO-GOSPODARCZA

SPORT, REKREACJA I TURYSTYKA

MOCNE STRONY

- Istniejące od lat kluby sportowe na terenie Gminy.
- Istniejąca oferta turystyczna, opierająca się o zasobach kulturowych i walorach środowiskowych.

SŁABE STRONY

- Spadek liczby członków w klubach sportowych.
- Wciąż niedostateczna oferta spędzania wolnego czasu.
- Brak rozbudowanej oferty turystycznej, zwłaszcza poza sezonem wakacyjnym.

SZANSE

- Rozwój i wsparcie klubów sportowych i inicjatyw związanych ze sportem, rekreacją lub turystyką.
- Wzrost znaczenia turystyki, jako istotnego sektora gospodarki w Gminie (rozwój turystyki biznesowej, kulturowej, przyrodniczej i kwalifikowanej, wypoczynkowej).

ZAGROŻENIA

- Zmniejszenie zainteresowania sportem wśród dzieci i młodzieży.
- Brak aktywności fizycznej przez ludność w wieku „średnim” i seniorów.
- Większa podatność na wystąpienie chorób cywilizacyjnych, w związku z niską aktywnością fizyczną lokalnej społeczności.
- Brak spójnej strategii rozwoju sektora turystyki w Gminie (powiązanie gminnej oferty turystycznej z sektorem prywatnym).

ANALIZA SWOT – STREFA SPOŁECZNO-GOSPODARCZA

BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE

MOCNE STRONY

- Funkcjonujące na terenie Gminy podmioty i instytucje zaangażowane w zadania w zakresie bezpieczeństwa publicznego (zwłaszcza straż pożarna i policja).
- Wysoki poziom bezpieczeństwa w stosunku do województwa i kraju, w tym stabilny wskaźnik popełnianych przestępstw i wzrastający udział wykrywalności sprawców przestępstw.

SŁABE STRONY

- Brak regularnych inicjatyw na rzecz poprawy bezpieczeństwa społeczeństwa – kursy i szkolenia w zakresie ochrony zdrowia lub obronności.
- W dalszym ciągu niska świadomość społeczna odnośnie do potencjalnych zagrożeń przyrodniczych (m.in. szkodliwości spalania odpadów dla powietrza atmosferycznego, możliwości adaptacji do ekstremalnych zjawisk pogodowych).

SZANSE

- Doinwestowanie podmiotów i instytucji zaangażowanych w zadania w zakresie bezpieczeństwa publicznego.
- Nowe inicjatywy w zakresie zwiększenia bezpieczeństwa społeczności lokalnej (kursy i szkolenia w zakresie ochrony zdrowia, obronności, itp.).
- Wzrost świadomości społecznej na temat zagrożeń przyrodniczych, szkodliwości niektórych form działalności człowieka oraz możliwości przeciwdziałania zagrożeniom.

ZAGROŻENIA

- Bierność społeczna w zakresie zgłębiania wiedzy i praktyki dotyczącej umiejętności radzenia sobie w kryzysowych sytuacjach.
- Wzrost poziomu przestępczości wynikający z niestabilnej sytuacji gospodarczo-społecznej.
- Konflikty społeczne wywołane sytuacją zewnętrzną.
- Wystąpienie istotnej awarii np. w transporcie substancji niebezpiecznych.

ANALIZA SWOT – STREFA SPOŁECZNO-GOSPODARCZA

POLITYKA SPOŁECZNA

MOCNE STRONY

- Właściwy (dostateczny) dostęp do placówek podstawowej opieki zdrowotnej.
- Funkcjonujące instytucje pomocy społecznej.
- Szereg działań na rzecz rozwiązywania problemów społecznych, a także istniejąca Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.
- Spadek liczby osób korzystających z pomocy społecznej.
- Wzrost liczby mieszkań oraz przeciętnej powierzchni mieszkania.
- Relatywnie wysoki wskaźnik przeciętnej powierzchni użytkowej 1 mieszkania na tle gmin sąsiednich.
- Przeważnie wyższy udział mieszkań wyposażonych w instalacje techniczne na tle powiatu.

SŁABE STRONY

- Brak placówek specjalistycznej pomocy zdrowotnej.
- Niski udział wydatków na ochronę zdrowia.
- Występujące problemy społeczne (ubóstwo, długotrwała lub ciężka choroba, niepełnosprawność, bezrobocie, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i w prowadzeniu gospodarstwa domowego).
- Niedostateczny stan techniczny mieszkań komunalnych.
- Brak mieszkań chronionych, socjalnych.

SZANSE

- Bliskość miasta Ostrołki – ośrodka koncentracji usług zdrowia i społecznych.
- Stworzenie warunków do poprawy oferty medycznej, zwłaszcza w zakresie specjalistycznej opieki zdrowotnej.
- Właściwie funkcjonująca (skuteczna) i odpowiednio finansowana pomoc społeczna.
- Wzrost standardów zamieszkania, w tym w zakresie mieszkalnictwa socjalnego.

ZAGROŻENIA

- Niedostateczne środki finansowe na ochronę zdrowia lub ograniczony dostęp do kadr ochrony zdrowia, zarówno podstawowej opieki medycznej, jak i specjalistycznej.
- Skokowy wzrost zapotrzebowania na pomoc społeczną, związane z pojawieniem się zagrożeń dla zdrowia i życia ludności (m.in. choroby zakaźne, katastrofy naturalne, konflikty).
- Pogłębianie się problemów społecznych, w tym zubożenie społeczeństwa, wzrost patologii społecznej.
- Stagnacja na rynku mieszkaniowym lub degradacja warunków zamieszkania.

ANALIZA SWOT – STREFA SPOŁECZNO-GOSPODARCZA

EDUKACJA I KAPITAŁ SPOŁECZNY

MOCNE STRONY

- Właściwy dostęp do placówek oświatowych: liczne przedszkola i szkoły podstawowe.
- Obecność placówki ponadpodstawowej w Kadzidle (Zespół Szkół Powiatowych).
- Wzrost liczby uczniów szkół podstawowych i zawodowych.
- Najwyższy wskaźnik skolaryzacji w stosunku do gmin ościennych i należących do MOF Ostrołęka.
- Aktywnie działające organizacje i stowarzyszenia lokalne.
- Wysoki poziom integracji lokalnej społeczności, w tym aktywny udział znacznej części mieszkańców w „życiu” Gminy.

SŁABE STRONY

- Malejąca liczba uczniów szkół ogólnokształcących.
- Zazwyczaj niższa niż średnio w kraju frekwencja wyborcza.
- Brak partnerstwa współpracy między podmiotami szkolnictwa, a okolicznymi podmiotami gospodarczymi w zakresie szkolenia i zatrudnienia absolwentów szkół.

SZANSE

- Powołanie placówki opieki dla najmłodszych (opieki żłobkowej).
- Sukcesywny wzrost aktywności obywatelskiej, zarówno w odniesieniu do spraw lokalnych, jak i wyborów powszechnych.

ZAGROŻENIA

- Spadek poziomu kształcenia lub brak wykwalifikowanej kadry nauczycielskiej.
- Spadek zainteresowania społeczeństwa sprawami lokalnymi oraz bierność wyborcza.

ANALIZA SWOT – STREFA SPOŁECZNO-GOSPODARCZA

FINANSE SAMORZĄDOWE

MOCNE STRONY

- Regularny wzrost dochodów ogółem, w tym w przeliczeniu na 1 mieszkańca.
- Wysoki poziom uzyskiwanych dofinansowań zewnętrznych, głównie subwencji i dotacji.
- Wysoki poziom dochodów w przeliczeniu na 1 mieszkańca w porównaniu do gmin sąsiednich i najwyższy odnośnie do gmin MOF Ostrołęka.
- Wzrost wydatków ogółem, w tym największy udział w sektorze Rodzina oraz Oświata i wychowanie.

SŁABE STRONY

- Niski stopień wydatków inwestycyjnych, szczególnie na tle gmin ościennych i należących do MOF Ostrołęka.
- Znaczne uzależnienie działań proinwestycyjnych od możliwości finansowania zewnętrznego.

SZANSE

- Sukcesywny wzrost dochodów własnych Gminy.
- Wzrost skuteczności w pozyskiwaniu środków finansowych zewnętrznych.

ZAGROŻENIA

- Niekorzystne trendy w sektorze finansowym na poziomie ogólnokrajowym (m.in. inflacja), w tym kryzys finansowy.
- Spadek dochodów własnych.
- Blokada lub ograniczenie środków zewnętrznych na działania rozwojowe.
- Niewłaściwie kierunkowane wydatki inwestycyjne.

3. ROZWÓJ STRATEGICZNY GMINY DO 2030 ROKU

3.1. WIZJA ROZWOJU

Wizja rozwoju przedstawia pożądaną obraz stanu gminy Kadzidło, który będzie efektem realizacji podejmowanej Strategii. Ukazuje Gminę w perspektywie strategicznej do 2030 roku, zmienioną poprzez realizację przyjętych celów i działań oraz osiągnięcie zamierzonych rezultatów. Wizja pełnić będzie funkcję scalającą i integrującą poszczególnych interesariuszy (odbiorców i uczestników) inicjatyw strategicznych. Może być też elementem wykorzystywanym w celach promocyjnych.

WIZJA ROZWOJU GMINY KADZIDŁO

Rozwój gminy Kadzidło będzie realizowany w oparciu o równowagę pomiędzy wzrostem gospodarczym, ochroną środowiska i rozwojem społecznym mieszkańców (zasada zrównoważonego rozwoju, ang. *sustainable development*).

Najważniejszą wartością dla Gminy będzie ukształtowanie atrakcyjnej i przyjaznej przestrzeni do zamieszkania, wypoczynku i działalności gospodarczej. Cel ten zostanie osiągnięty poprzez sukcesywny rozwój infrastruktury technicznej (w szczególności w obszarach niedoinwestowanych), modernizację i rozbudowę dróg, poprawę dostępności cyfrowej, a także postęp społeczny (rozwój kapitału społecznego) oraz troskę o właściwy stan i jakość środowiska naturalnego i kulturowego.

Rozwój opierać się będzie na wykorzystaniu potencjałów wewnętrznych, w tym atutów środowiskowych oraz historycznie ukształtowanych gałęzi gospodarki (rolnictwo, leśnictwo, lokalna wytwórczość). Ponadto, w celu osiągnięcia zakładanej wizji rozwoju istotne będzie zniwelowanie słabych stron oraz ukierunkowanie podejmowanych działań na zapobieganie zagrożeniom rozwojowym, zwłaszcza w zakresie wykluczenia transportowego i cyfrowego. Znaczenie będzie miała również aktywna promocja Gminy „na zewnątrz” zwłaszcza jako gminy należącej do Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego (MOF) Ostrołęki, współpracującej i realizującej wspólne inicjatywy z gminami członkowskimi i innymi jednostkami administracji publicznej.

3.2. CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE

Mając na względzie cel nadrzędny, jakim jest osiągnięcie zakładanej wizji rozwoju gminy Kadzidło, formułuje się strategiczne założenia rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym – cele strategiczne i cele operacyjne.

Cele strategiczne mają charakter długofalowy i wskazują generalne kierunki postępowania w realizacji założonej wizji rozwoju. Cele operacyjne to narzędzie i sposoby realizacji poszczególnych celów strategicznych.

1. Zwiększanie konkurencyjności gospodarczej oraz poprawa warunków zamieszkania i wypoczynku.

- Poprawa stanu i dostępności infrastruktury technicznej.
- Wzrost poziomu życia i bezpieczeństwa publicznego.
- Wzmocnienie funkcji turystycznej i rekreacyjno-wypoczynkowej.
- Rozwój przedsiębiorczości i rynku pracy.
- Wsparcie gospodarstw rolnych i sektora rolno-spożywczego.

2. Kształtowanie tożsamości regionalnej poprzez wzmocnienie kapitału ludzkiego i społecznego.

- Kształtowanie i propagowanie wartości kulturowych.
- Rozwój kształcenia i potencjału dydaktycznego.
- Aktywizacja społeczno-gospodarcza.
- Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu.
- Podnoszenie standardów świadczeń opiekuńczo-zdrowotnych.

3. Rozwój dostępności i innowacji przy zrównoważonym rozwoju przestrzennym.

- Wzrost dostępności transportowej i powiązań komunikacyjnych.
- Rozwój nowoczesnych technologii i innowacji cyfrowych.
- Świadoma i racjonalna polityka przestrzenna.
- Wzmocnienie działań promocyjnych.

4. Ochrona środowiska przyrodniczego i potencjału kulturowego.

- Zachowanie zasobów kultury i dziedzictwa.
- Utrzymanie cennych walorów środowiskowych.
- Poprawa stanu środowiska poprzez wdrażanie proekologicznych rozwiązań.
- Przeciwdziałanie zagrożeniom naturalnym i adaptacja do zmian klimatu.

3.3. KIERUNKI DZIAŁAŃ I DZIAŁANIA

Zdefiniowane cele strategiczne i operacyjne realizowane będą za pośrednictwem kierunków działań oraz, tam gdzie jest to możliwe, konkretnych działań. Kierunki działań i poszczególne działania stanowią podstawę wdrażania Strategii. Kierunki działań i działania sformułowano zgodnie z koncepcją dotyczącą efektywnego zarządzania: **SMART** (ang. *Specific, Measurable, Achievable, Realistic, Time-bound*). Polega ona na sformułowaniu celów **S**precyzowanych, **M**ierzalnych, **O**siągalnych, **R**ealistycznych i **O**graniczonych czasowo.

CEL STRATEGICZNY 1:

Zwiększanie konkurencyjności gospodarczej oraz poprawa warunków zamieszkania i wypoczynku.

CEL OPERACYJNY		KIERUNKI DZIAŁAŃ I DZIAŁANIA	
1.1.	Poprawa stanu i dostępności infrastruktury technicznej.	1.1.1.	Rozwój infrastruktury kanalizacyjnej, poprzez: A. Rozbudowę lub modernizację oczyszczalni ścieków w Kadzidle. B. Budowa stacji zlewnej w Dylewie wraz z przepompownią ścieków. C. Budowę, rozbudowę lub modernizację sieci kanalizacji sanitarnej. D. Budowę przydomowych indywidualnych systemów oczyszczania ścieków. E. Budowę lub remont bezodpływowych zbiorników na ścieki.
		1.1.2.	Rozwój infrastruktury wodociągowej, poprzez: A. Budowę stacji uzdatniania wody w Jazgarce. B. Zapewnienie odpowiedniej przepustowości i sprawności gminnych ujęć wody. C. Budowę, rozbudowę lub modernizację sieci wodociągowej. D. Spięcie stacji wodociągowych w obrębie gminy (Kadzidło – Jazgarka). E. Spięcie sieci wodociągowej z sąsiednimi gminami.
		1.1.3.	Budowa zaplecza magazynowo-garażowego niezbędnego dla prawidłowego funkcjonowania gospodarki wodno-kanalizacyjnej oraz prac w obszarze komunalnym.
		1.1.4.	Rozwój infrastruktury odprowadzania i magazynowania wody opadowej, poprzez realizację obiektów małej retencji wodnej, w tym przydomowych zbiorników retencyjnych.
		1.1.5.	Rozwój infrastruktury zaopatrzenia w gaz, poprzez: A. Budowę, rozbudowę lub modernizację sieci gazowej. B. Wspieranie podłączeń odbiorców do sieci gazowej.
		1.1.6.	Rozwój infrastruktury elektroenergetycznej poprzez: A. Budowę, rozbudowę lub modernizację sieci elektroenergetycznej.

			B. Realizację sieci i obiektów zapewniających dostawę energii elektrycznej. C. Przebudowę napowietrznych linii elektroenergetycznych na linie kablowe.
		1.1.7.	Wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii, poprzez: A. Realizację wolnostojących urządzeń i instalacji wytwarzających energię ze źródeł odnawialnych. B. Zwiększanie wykorzystania urządzeń indywidualnych (mikroinstalacji OZE).
		1.1.8.	Uzbrojenie terenów inwestycyjnych w infrastrukturę techniczną.

CEL OPERACYJNY		KIERUNKI DZIAŁAŃ I DZIAŁANIA	
1.2.	Wzrost poziomu życia i bezpieczeństwa publicznego.	1.2.1.	Poprawa jakości przestrzeni publicznej, poprzez: A. Modernizację i remonty obiektów i terenów użyteczności publicznej. B. Poprawę estetyki istniejących przestrzeni publicznych, w tym wzbogacenie małą architekturą i zielenią. C. Tworzenie nowych terenów zieleni, w tym zieleni urządzonej i „błękitno-zielonej” infrastruktury. D. Utrzymanie czystości i porządku przestrzeni publicznych. E. Modernizację i rozbudowę lub modernizacja chodników i oświetlenia ulicznego. F. Uporządkowanie reklam i nośników reklamowych poprzez wykorzystanie mechanizmów ustawy krajobrazowej.
		1.2.2.	Poprawa warunków zamieszkania w budownictwie komunalnym, poprzez: A. Modernizację i remonty istniejących budynków i lokali komunalnych. B. Adaptację budynków użyteczności publicznej na cele mieszkalne. C. Realizacja nowych budynków lub mieszkań komunalnych.
		1.2.3.	Wspieranie estetyki zainwestowania w budownictwie prywatnym.
		1.2.4.	Poprawa bezpieczeństwa publicznego, poprzez: A. Monitoring wizyjny przestrzeni publicznych. B. Współpracę z policją i strażą pożarną, w tym organizacyjną i rzeczową, związaną ze współfinansowaniem zakupów niezbędnego sprzętu i wyposażenia. C. Podejmowanie działań i inicjatyw na rzecz zachowania poziomu bezpieczeństwa. D. Wsparcie inicjatyw, kursów i szkoleń na rzecz pogłębiania wiedzy i umiejętności praktycznych postępowania w sytuacjach kryzysowych.
		1.2.5.	Budowa zaplecza do prawidłowego postępowania z bezpańskimi zwierzętami.

CEL OPERACYJNY		KIERUNKI DZIAŁAŃ I DZIAŁANIA	
1.3.	Wzmocnienie funkcji turystycznej i rekreacyjno-wypoczynkowej.	1.3.1.	Zwiększenie atrakcyjności turystycznej w oparciu o walory przyrodnicze i kulturowe, poprzez: A. Realizację szlaków turystycznych i miejsc wypoczynku. B. Budowę małej infrastruktury turystycznej (altany, miejsca do grillowania, wiaty, ławy, stoły itd.). C. Promocja i wykorzystanie historycznych obiektów zabytkowych oraz ośrodków twórczości ludowej. D. Adaptacja budynków po zlikwidowanych szkołach na działalność turystyczno-rekreacyjną i edukacyjno-terapeutyczną.
		1.3.2.	Wzrost zasobności bazy turystycznej i okołoturystycznej, poprzez: A. Budowę Regionalnego Parku Wodnego – Kurpiowskiego Centrum Rekreacyjnego. B. Rozbudowę bazy noclegowej. C. Rozwój agroturystyki. D. Rozbudowę i poprawę jakości bazy gastronomicznej, w tym wspieranie regionalnych tradycji kulinarnych. E. Utrzymanie we właściwym stanie istniejącej bazy sportowo-rekreacyjnej. F. Realizację nowych boisk, placów zabaw, siłowni zewnętrznych i innych ogólnodostępnych obiektów sportowo-rekreacyjnych.
		1.3.3.	Stworzenie punktu informacji turystycznej w Kadzidle.
		1.3.4.	Organizacja imprez i wydarzeń sportowych, turystycznych i kulturalnych.

CEL OPERACYJNY		KIERUNKI DZIAŁAŃ I DZIAŁANIA	
1.4.	Rozwój przedsiębiorczości i rynku pracy.	1.4.1.	Aktywizacja zawodowa mieszkańców, poprzez: A. Współpracę z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie informowania o usługach pośrednictwa zawodowego oraz ofertach pracy. B. Organizacja praktyk i staży w Urzędzie Gminy i jednostkach organizacyjnych.
		1.4.2.	Rozwój sektora mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw, poprzez: A. Wspieranie przedsiębiorstw i przedsiębiorców – ulgi lub zwolnienia w podatkach i opłatach lokalnych. B. Rozwijanie współpracy w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego.
		1.4.3.	Wzrost atrakcyjności inwestycyjnej, poprzez: A. Stworzenie skonkretyzowanej i inicjującej oferty inwestycyjnej

B. Opracowanie systemu zachęt do podejmowania działalności inwestycyjnej na terenie Gminy.

CEL OPERACYJNY		KIERUNKI DZIAŁAŃ I DZIAŁANIA	
1.5.	Wsparcie gospodarstw rolnych i sektora rolno-spożywczego.	1.5.1.	Rozwój i unowocześnienie gospodarstw rolnych, poprzez: A. Wzmocnienie produktywności gospodarstw rolnych, w tym modernizacja gospodarstw i zwiększenie zasobności i jakości sprzętu, maszyn i urządzeń rolniczych. B. Wspieranie wykształconych kierunków produkcji rolnej i przemysłu rolno-spożywczego. C. Wspieranie nowych kierunków upraw lub hodowli. D. Wspieranie tworzenia miejsc pracy w rolnictwie. E. Organizacja spotkań związanych z nowoczesnymi formami działalności rolniczej.
		1.5.2.	Wzrost znaczenia lokalnych produktów rolniczych, poprzez: A. Wspieranie lokalnego rynku rolno-spożywczego – lokalnego przetwórstwa, handlu detalicznego prowadzonego przez rolników, sprzedaży i dostaw bezpośrednich do konsumentów. B. Wspieranie wytwarzania i dystrybucji produktów tradycyjnych, regionalnych i ekologicznych.
		1.5.3.	Wspieranie i promocja działalności sektora spożywczego, przetwórczego i rolnego, poprzez: A. Współdziałanie z Agencją Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Ośrodkiem Doradztwa Rolniczego i innymi podmiotami w zakresie organizowania bezpłatnych szkoleń dla rolników. B. Wspieranie organizacji i stowarzyszeń wspierających działalność rolniczą. C. Promowanie ekologicznej produkcji rolniczej. D. Promowanie innowacji w rolnictwie. E. Promowanie wytwórczości produktów tradycyjnych i regionalnych. F. Wspieranie rolników w zakresie pozyskiwania środków zewnętrznych.

CEL STRATEGICZNY 2:

Kształtowanie tożsamości regionalnej poprzez wzmocnienie kapitału ludzkiego i społecznego.

CEL OPERACYJNY		KIERUNKI DZIAŁAŃ I DZIAŁANIA	
2.1.	Kształtowanie i propagowanie wartości kulturowych.	2.1.1.	Kreowanie Kadzidła jako głównego ośrodka budowania tożsamości kulturowej regionu.
		2.1.2.	Upowszechnianie kultury i twórczości, poprzez: A. Wspieranie działalności instytucji kultury, w tym Centrum Kultury Kurpiowskiej (CKK) w Kadzidle. B. Wspieranie działalności artystów, twórców, zespołów regionalnych, kół gospodyń wiejskich oraz innych organizacji i stowarzyszeń związanych z kulturą i twórczością kurpiowską. C. Wspieranie postaw i inicjatyw obywatelskich na rzecz podtrzymania dziedzictwa kulturowego i folkloru. D. Wspieranie rozwoju edukacji kulturalnej i artystycznej dzieci, młodzieży i dorosłych. E. Organizację i promocję wydarzeń, imprez i projektów kulturowych, opartych o tradycje i specyfikę regionu. F. Udział w wydarzeniach kulturalnych i promocyjnych. G. Wzmacnianie uczestnictwa w kulturze, w tym poprzez technologię cyfrową (e-kultura, digitalizacja i udostępnianie zbiorów i zasobów archiwalnych).
		2.1.3.	Ochrona, pielęgnowanie i promowanie spuścizny kulturowej materialnej i niematerialnej, poprzez: A. Podnoszenie świadomości kulturowej mieszkańców. B. Tworzenie klimatu społecznej akceptacji dla ochrony dziedzictwa kulturalnego w wymiarze materialnym. C. Wspieranie działalności indywidualnej, w tym twórców i artystów propagujących dziedzictwo kulturowe. D. Wspieranie działalności organizacji i stowarzyszeń, w zakresie promowania kultury kurpiowskiej.
		2.1.4.	Współpraca z innymi regionami w Polsce i na świecie, w celu wspierania interakcji pomiędzy tradycjami i kulturami.

CEL OPERACYJNY		KIERUNKI DZIAŁAŃ I DZIAŁANIA	
2.2.	Rozwój kształcenia i potencjału dydaktycznego.	2.2.1.	Utworzenie placówki opieki żłobkowej i placówki przedszkolnej.
		2.2.2.	Rozbudowa, modernizacja i doposażenie placówek oświatowych i bibliotek. Adaptacja budynków po zlikwidowanych szkołach na działalność turystyczną - rekreacyjną i edukacyjną – terapeutyczną.

		2.2.3.	Rozwój zaplecza sportowego placówek oświatowych, poprzez: A. Przebudowę boiska przy Zespole Szkół Powiatowych w Kadzidle. B. Rozbudowę i modernizację obiektów sportowych. C. Budowa boisk przy szkołach podstawowych.
		2.2.4.	Rozwój potencjału dydaktycznego, poprzez: A. Podniesienie jakości kształcenia praktycznego w szkołach. B. Doskonalenie zawodowe nauczycieli. C. Wsparcie nauczycieli w zakresie przygotowania uczniów do zawodów, konkursów i olimpiad. D. Monitoring poziomu nauczania w placówkach oświatowych.
		2.2.5.	Wzmocnienie kompetencji podstawowych z zakresu informatyzacji, przedsiębiorczości, nauki języków obcych oraz postaw społeczno-obywatelskich.
		2.2.6.	Wsparcie rozwoju osób szczególnie uzdolnionych poprzez organizację konkursów lub zajęć dodatkowych.
		2.2.7.	Wsparcie edukacji specjalistycznej, w tym dla osób o specjalnych potrzebach terapeutycznych lub z niepełnosprawnością.
		2.2.8.	Podniesienie poziomu zaangażowania rodziców w proces edukacyjno-wychowawczy.
		2.2.9.	Inicjowanie i wspieranie działalności w zakresie organizacji i udoskonalania zajęć, wydarzeń pozaszkolnych dla dzieci i młodzieży.
		2.2.10.	Rozwijanie modułu zajęć dodatkowych promujących lokalne dziedzictwo kulturowe i folklor.

CEL OPERACYJNY		KIERUNKI DZIAŁAŃ I DZIAŁANIA	
2.3.	Aktywizacja społeczno-gospodarcza.	2.3.1.	Tworzenie nowych oraz modernizacja obecnych miejsc integracji społeczności lokalnej, w tym: A. Modernizacja świetlic wiejskich. B. Budowa placów zabaw i siłowni zewnętrznych i wewnętrznych. C. Zakup sprzętu do rehabilitacji.
		2.3.2.	Wspieranie inicjatyw obywatelskich oraz działalności instytucji, organizacji i stowarzyszeń w zakresie prowadzenia aktywności społecznych i obywatelskich.
		2.3.3.	Zwiększenie poziomu partycypacji mieszkańców w zarządzaniu Gminą, poprzez: A. Tworzenie mechanizmów i narzędzi konsultacji społecznych. B. Wprowadzenie budżetu obywatelskiego. C. Wzrost znaczenia i dostępności e-usług i e-urzędu.
		2.3.4.	Rozwój kompetencji osób dorosłych, poprzez: A. Podnoszenie kwalifikacji i umiejętności zawodowych osób dorosłych.

			B. Wsparcie reorientacji zawodowej osób poszukujących lub zmieniających pracę. C. Wsparcie postaw przedsiębiorczych i samozatrudnienia.
--	--	--	---

CEL OPERACYJNY		KIERUNKI DZIAŁAŃ I DZIAŁANIA	
2.4.	Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu.	2.4.1.	Tworzenie miejsc pobytu dla dzieci i dorosłych niepełnosprawnych.
		2.4.2.	Wsparcie działań instytucji pomocy społecznej.
		2.4.3.	Spójne oraz kompleksowe wspieranie rodzin.
		2.4.4.	Wsparanie prawidłowego rozwoju dzieci i młodzieży poprzez m.in. rozwój infrastruktury sportowej, miejsc aktywnego wypoczynku, tworzenie miejsc i zakup sprzętu rehabilitacyjnego dla osób niepełnosprawnych.
		2.4.5.	Podjęcie działań w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy, w tym promocja profilaktyki i edukacji wśród dzieci i młodzieży.
		2.4.6.	Aktywizacja osób starszych i rozwój systemu opieki senioralnej.
		2.4.7.	Pomoc osobom z niepełnosprawnością, w tym likwidacja barier architektonicznych, promowanie zatrudnienia i pomoc doraźna.
		2.4.8.	Wsparanie inicjatyw na rzecz pomocy społecznej, w tym promocja i wspieranie idei wolontariatu we wszystkich grupach społecznych.
		2.4.9.	Wsparanie organizacji społecznych i stowarzyszeń prowadzących działania na rzecz utrzymania i wzrostu poczucia bezpieczeństwa.
		2.4.10.	Integracja społeczna i zawodowa mniejszości narodowej.
		2.4.11	Adaptacja budynków po zlikwidowanych szkołach na działalność turystyczno-rekreacyjną i edukacyjno– terapeutyczną.

CEL OPERACYJNY		KIERUNKI DZIAŁAŃ I DZIAŁANIA	
2.5.	Podnoszenie standardów świadczeń opiekuńczo-zdrowotnych.	2.5.1.	Rozwój infrastruktury ochrony zdrowia.
		2.5.2.	Zwiększenie dostępności do specjalistycznej opieki zdrowotnej, w szczególności leczenia i profilaktyki chorób cywilizacyjnych, rehabilitacji oraz leczenia uzależnień.
		2.5.3.	Poprawa dostępności i jakości różnych form usług zdrowotnych, w tym pielęgnacyjno-opiekuńczych.
		2.5.4.	Wsparanie inicjatyw na rzecz profilaktyki zdrowia oraz promocji zdrowego trybu życia.
		2.5.5.	Kształtowanie warunków sprzyjających aktywności fizycznej mieszkańców, poprzez:

			A. Organizację zabaw, konkursów i imprez sportowych dla dzieci, młodzieży i dorosłych. B. Wspieranie działalności klubów sportowych. C. Modernizację oraz wyposażenie strzelnicy sportowej w ZSP w Kadzidle.
--	--	--	---

CEL STRATEGICZNY 3:

Rozwój dostępności i innowacji przy zrównoważonym rozwoju przestrzennym.

CEL OPERACYJNY		KIERUNKI DZIAŁAŃ I DZIAŁANIA	
3.1.	Wzrost dostępności transportowej i powiązań komunikacyjnych.	3.1.1.	Poprawa jakości i dostępności nadrzędnego układu komunikacyjnego, poprzez rozbudowę, przebudowę i modernizację drogi krajowej nr 53.
		3.1.2.	Poprawa jakości i dostępności podstawowego i uzupełniającego układu komunikacyjnego, poprzez: A. Rozbudowę drogi powiatowej nr 2524W – Poprawa standardu i jakości dróg powiatowych; B. Rozbudowa ciągu komunikacyjnego dróg powiatowych nr 2524W i nr 2530W – Poprawa standardu i jakości dróg powiatowych. C. Rozbudowa ciągu komunikacyjnego dróg powiatowych nr 2530W i nr 2533W Chudek – Gleba – Kierzek – Zawady – Poprawa standardu i jakości dróg powiatowych. D. Modernizację, przebudowę lub rozbudowę pozostałych dróg powiatowych. E. Remont, modernizację, przebudowę lub rozbudowę istniejących dróg gminnych. F. Remont, modernizację, przebudowę lub rozbudowę istniejących dróg wewnętrznych. G. Budowę nowych dróg gminnych i wewnętrznych.
		3.1.3.	Modernizacja dróg transportu rolniczego.
		3.1.4.	Podnoszenie poziomu bezpieczeństwa ruchu drogowego, poprzez: A. Poprawę bezpieczeństwa ruchu drogowego na 1 przejściu dla pieszych w Kadzidle na ul. Sportowej na drodze nr 2530W. B. Przebudowę skrzyżowań i przejść dla pieszych. C. Budowa i modernizacja oświetlenia ulicznego. D. Wykonanie oznakowania poziomego lub pionowego. E. Instalację progów zwalniających na drogach gminnych przebiegających przez zwarte tereny osiedlowe.

		3.1.5.	Budowa, rozbudowa lub przebudowa infrastruktury towarzyszącej ciągom komunikacyjnym (chodników, poboczy, parkingów i innej infrastruktury towarzyszącej).
		3.1.6.	Rozwój infrastruktury rowerowej, poprzez: A. Realizację ciągu pieszo-rowerowego pomiędzy Kadzidłem, a Ostrołęką w sąsiedztwie drogi krajowej nr 53. B. Realizację ścieżek rowerowych. C. Realizację ścieżek rowerowych pełniących funkcję tras turystycznych (oznakowanie ścieżek istniejących, wyznaczanie nowych ścieżek). D. Wdrożenie wojewódzkich standardów infrastruktury rowerowej.
		3.1.7.	Zwiększenie dostępności do komunikacji zbiorowej – budowa i modernizacja przystanków autobusowych.
		3.1.8.	Wspieranie budowy stacji ładowania pojazdów elektrycznych.

CEL OPERACYJNY		KIERUNKI DZIAŁAŃ I DZIAŁANIA	
3.2.	Rozwój nowoczesnych technologii i innowacji cyfrowych.	3.2.1.	Zapewnienie powszechnego dostępu do Internetu, poprzez: A. Rozbudowę sieci światłowodowej. B. Wspieranie działań na rzecz udostępnienia innowacyjnych rozwiązań zapewniających dostępność i właściwą jakość połączeń internetowych, w tym technologii satelitarnych.
		3.2.2.	Zwiększenie dostępności mobilnych sieci komórkowych, poprzez: A. Poprawa przepustowości i jakości połączeń telefonii komórkowej. B. Poprawa przepustowości i jakości mobilnego Internetu w technologii 4G (LTE). C. Wspieranie działań na rzecz powiększania zasięgu mobilnego Internetu w technologii 5G.
		3.2.3.	Rozwój e-usług publicznych oraz dostępności i jakości e-urzędu, poprzez: A. Doskonalenie form przekazu treści portalu internetowego Urzędu Gminy. B. Poprawa jakości portali internetowych jednostek organizacyjnych i instytucji podległych Gminie. C. Stworzenie aplikacji mobilnej Gminy. D. Rozwój i poprawa funkcjonalności Systemu Informacji Przestrzennej Gminy. E. Założenie mapy zasadniczej i bazy skanowanych dokumentów zasobu dla Gminy w zakresie utworzenia geodezyjnej ewidencji sieci uzbrojenia terenu (GESUT) oraz bazy danych obiektów topograficznych (BDOT).
		3.2.4.	Wspieranie wykorzystania i rozwoju technologii cyfrowych w działalności gospodarczej.

		3.2.5.	Popularyzacja metod i możliwości wykorzystania Internetu, zwłaszcza wśród osób zagrożonych wykluczeniem cyfrowym.
--	--	--------	---

CEL OPERACYJNY		KIERUNKI DZIAŁAŃ I DZIAŁANIA	
3.3.	Świadoma i racjonalna polityka przestrzenna.	3.3.1.	Dążenie do zwartości zabudowy, poprzez: A. Koncentrację zabudowy w oparciu o dostępną infrastrukturę komunikacyjną i techniczną. B. Przeciwdziałanie rozpraszaniu zabudowy na tereny otwarte, wartościowe przyrodniczo i zagrożone powodzią.
		3.3.2.	Aktualizacja zapisów Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego do zmian w zagospodarowaniu przestrzennym Gminy.
		3.3.3.	Opracowanie lub aktualizacja obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla terenów rozwojowych.
		3.3.4.	Uświadamianie społeczności lokalnej w zakresie istoty i znaczenia racjonalnego planowania przestrzennego, poprzez: A. Przeprowadzanie warsztatów, szkoleń lub spotkań. B. Zwiększanie roli partycypacji społecznej przy opracowaniu dokumentów planowania przestrzennego.
		3.3.5.	Pozyskiwanie nowych terenów inwestycyjnych, poprzez wykup oraz zmianę przeznaczenia na potrzeby funkcjonowania strefy aktywizacji gospodarczej.
		3.3.6.	Podjęcie działań na rzecz rewitalizacji, poprzez: A. Delimitację obszarów wymagających działań rewitalizacyjnych. B. Rewitalizację zidentyfikowanych obszarów problemowych (wymagających interwencji).

CEL OPERACYJNY		KIERUNKI DZIAŁAŃ I DZIAŁANIA	
3.4.	Wzmocnienie działań promocyjnych.	3.4.1.	Stworzenie kompleksowej oferty turystycznej, w oparciu o posiadane zasoby materialne (infrastruktura) i niematerialne (dziedzictwo kulturowe, walory przyrodnicze).
		3.4.2.	Stworzenie kompleksowej oferty inwestycyjnej.
		3.4.3.	Doskonalenie wykorzystania mediów społecznościowych w działaniach informacyjnych, promocyjnych i w dialogu ze społeczeństwem.
		3.4.4.	Upowszechnienie informacji o Gminie, jako atrakcyjnym miejscu wypoczynku i inwestycji.
		3.4.5.	Zawiązanie współpracy partnerstwa (gminy partnerskie) w celu wymiany kulturalnej, gospodarczej i informacyjnej.

CEL STRATEGICZNY 4:

Ochrona środowiska przyrodniczego i potencjału kulturowego.

CEL OPERACYJNY		KIERUNKI DZIAŁAŃ I DZIAŁANIA	
4.1.	Zachowanie zasobów kultury i dziedzictwa.	4.1.1.	Wspieranie prac konserwatorskich (m.in. restauratorskich, renowacyjnych, rewitalizacyjnych), rewitalizacja obiektów i obszarów zabytkowych oraz kulturowych.
		4.1.2.	Adaptacja obiektów zabytkowych do nowych funkcji, w tym kulturalnych, turystycznych i społecznych.
		4.1.3.	Powiększanie zasobów dziedzictwa kulturowego, poprzez: A. Aktualizację katalogu obiektów i obszarów ujętych w ewidencji zabytków. B. Badanie i gromadzenie dorobku kulturowego regionu Kurpi. C. Inwentaryzacje i digitalizacje zasobów dziedzictwa kulturowego.
		4.1.4.	Ochrona obiektów sakralnych, poprzez: A. Renowacje i właściwą ekspozycje obiektów kultu religijnego, w tym kapliczek i krzyży przydrożnych. B. Utrzymanie i bieżącą konserwację cmentarzy.
		4.1.5.	Rozwój infrastruktury kultury, poprzez: A. Rozbudowę, modernizację i tworzenie placówek kulturalnych. B. Nabycie wyposażenia na potrzeby instytucji kultury.
		4.1.6.	Ochrona regionu etnograficznego „kurpiowskiego”, jako cennego i charakterystycznego krajobrazu kulturowego, również jako element współpracy oraz rozwoju powiązań z sąsiadującymi województwami.
		4.1.7.	Zachowanie ciągłości dziedzictwa kulturowego i ochrona krajobrazów kulturowych w zakresie pasm przyrodniczo-kulturowych, w tym pasie rzeczonym Omulwi.

CEL OPERACYJNY		KIERUNKI DZIAŁAŃ I DZIAŁANIA	
4.2.	Utrzymanie cennych walorów środowiskowych.	4.2.1.	Ochrona obszarów cennych przyrodniczo, w tym form ochrony przyrody oraz składowych ponadlokalnego systemu przyrodniczego (korytarzy i płatów ekologicznych).
		4.2.2.	Racjonalne gospodarowanie zasobami leśnymi, poprzez: A. Ochronę zwartych kompleksów leśnych przed wycinką lub fragmentacją. B. Zwiększenie lesistości do poziomu minimum 42%. C. Zrównoważona gospodarka leśna.

		4.2.3.	Odbudowa jazów na rzekach.
		4.2.4.	Racjonalne wykorzystanie zasobów wód podziemnych i powierzchniowych.
		4.2.5.	Minimalizacja przeznaczenia na cele nierolnicze gruntów rolnych chronionych klas bonitacyjnych.
		4.2.6.	Ochrona zasobów surowcowych, poprzez: A. Ochronę udokumentowanych złóż kopalin. B. Dokumentowanie nowych złóż kopalin.

CEL OPERACYJNY		KIERUNKI DZIAŁAŃ I DZIAŁANIA	
4.3.	Poprawa stanu środowiska poprzez wdrażanie proekologicznych rozwiązań.	4.3.1.	Wdrażanie rozwoju niskoemisyjnego, poprzez: A. Zmniejszenie emisji zanieczyszczeń oraz ograniczenie niskiej emisji poprzez wymianę niskosprawnych kotłów na paliwa stałe na urządzenia wysokosprawne i spełniające normy. B. Zwiększenie efektywności energetycznej poprzez termomodernizację i stosowanie rozwiązań zmniejszających zużycie energii. C. Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii.
		4.3.2.	Rozwój systemu gospodarki odpadami, poprzez: A. Selektywne zbieranie odpadów. B. Usuwanie wyrobów zawierających azbest. C. Usuwanie folii rolniczej i pozostałych odpadów pochodzących z działalności rolniczej. D. Rozbudowa punktu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych w Kadzidle. E. Budowa punktu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych wraz z zapleczem. F. Wyposażenie miejsc publicznych w nowe pojemniki do gniazdowej zbiórki odpadów komunalnych. G. Eliminację miejsc nielegalnego składowania odpadów komunalnych. H. Budowę zaplecza magazynowo-garażowego niezbędnego do prowadzenia gospodarki odpadami (odbiór i transport odpadów od mieszkańców).
		4.3.3.	Zapewnienie dobrego stanu wód, poprzez: A. Rozbudowę i modernizację infrastruktury wodno-ściekowej. B. Monitorowanie jakości wód. C. Prowadzenie kontroli warunków wprowadzania ścieków do wód lub ziemi. D. Budowę szczelnych zbiorników na gnojowicę lub gnojówkę oraz płyt obornikowych w gospodarstwach rolnych. E. Wspieranie i promocja ograniczenia nadmiernego stosowania nawozów sztucznych i środków ochrony roślin.

			F. Przygotowanie analizy techniczno-ekonomicznej gospodarowania ściekami w celu ograniczenia dopływu zanieczyszczeń komunalnych do wód.
		4.3.4.	Rekultywacja gruntów i zdegradowanych gleb, poprzez: A. Eliminację niekoncesjonowanej eksploatacji złóż piasków i żwirów. B. Rekultywacja terenów o niekorzystnych przekształceniach powierzchni ziemi, w tym wyrobisk. C. Poprawa warunków glebowych poprzez racjonalne nawożenie i stosowanie odpowiednich upraw.
		4.3.5.	Ograniczenie uciążliwości akustycznych, poprzez: A. Minimalizację istniejących uciążliwości akustycznych. B. Zapobieganie potencjalnym uciążliwościom akustycznym.
		4.3.6.	Monitoring zanieczyszczeń środowiska i wdrożenie mechanizmów i narzędzi ograniczających działalność wpływającą na zanieczyszczanie.

CEL OPERACYJNY		KIERUNKI DZIAŁAŃ I DZIAŁANIA	
4.4.	Przeciwdziałanie zagrożeniom naturalnym i adaptacja do zmian klimatu.	4.4.1.	Zwiększenie poziomu ochrony przeciwpowodziowej, poprzez: A. Przeciwdziałanie dalszej zabudowie obszarów szczególnego zagrożenia powodzią. B. Ograniczenie zabudowy na pastwiskach i łąkach. C. Analizę skuteczności systemu zarządzania ryzykiem powodziowym i rekomendacja zmian. D. Wdrożenie systemu monitorowania o podtopieniach i ich skutkach na obszarach zurbanizowanych i użytkach rolnych.
		4.4.2.	Ochrona przed podtopieniami, suszą i deficytem wody, poprzez: A. Poprawa retencji w zlewni rzeki Piasecznica poprzez odbudowę zastawek i przepustów z piętrzeniem. B. Utrzymanie we właściwym stanie funkcjonalności urządzeń melioracji wodnych. C. Realizacja przedsięwzięć zmierzających do zwiększania lub odtwarzania naturalnej retencji. D. Ograniczenie strat wody poprzez jej ponowne wykorzystanie do celów gospodarczych („deszczówka”, „szara woda”). E. Retencja i zagospodarowanie wód opadowych i roztopowych na terenach zurbanizowanych. F. Zwiększenie ilości i czasu retencji wód na gruntach rolnych. G. Analiza możliwości zwiększenia retencji na terenach leśnych, rolniczych i zurbanizowanych.
		4.4.3.	Kształtowanie świadomości ekologicznej mieszkańców w zakresie: A. Ochrony klimatu i jakości powietrza. B. Adaptacji do postępujących zmian klimatu, zwłaszcza przystosowania do ekstremalnych zjawisk pogodowych. C. Segregacji odpadów i szkodliwości spalania odpadów.

4. OCZEKIWANE REZULTATY I WSKAŹNIKI ICH OSIĄGNIĘCIA

Wskazane kierunki rozwoju strategicznego gminy Kadzidło wskazują na sposoby rozwiązywania najważniejszych problemów, zmniejszania barier rozwojowych, wzmocnienia lokalnego potencjału oraz wykorzystywania zasobów własnych i szans pojawiających się w otoczeniu, a także łączenia działań z różnych dziedzin w zintegrowane projekty.

Struktura kierunków działań i działań tworzy logicznie powiązany system, który powinien zapewnić osiągnięcie zakładanych celów operacyjnych, co z kolei posłuży osiągnięciu celów strategicznych, a w konsekwencji sformułowanej wizji rozwoju. Ponadto, kierunki działań i działania, planowane w ramach poszczególnych celów, przenikają i uzupełniają się wzajemnie, umożliwiając efekt synergii (wartości dodanej) rozwoju strategicznego gminy Kadzidło.

W poniższej tabeli zaprezentowano sugerowane wskaźniki realizacji planowanych celów operacyjnych oraz trend zmian, obrazujący oczekiwany rezultat poszczególnych kierunków działań i działań, a tym samym przyszłościową ocenę stopnia realizacji Strategii. W tabeli pominięto prezentację „wskaźników oczywistych”, dotyczących inwestycji jednostkowych, gdzie miarą jest realizacja lub brak realizacji (tak/nie). Dotyczy to m.in. ważnych dla wdrożenia zakładanej wizji rozwoju działań, jak np. budowa stacji uzdatniania wody w Jazgarce.

Ponadto, zaprezentowane wskaźniki stanowią katalog otwarty, możliwy do modyfikacji i uzupełnień. Należy jednakże pamiętać, aby podczas raportowania efektów (por. rozdz. 8 i 9) uwzględniać jednakowe wskaźniki, w celu rzetelnej analizy porównawczej i oceny skuteczności wdrażania Strategii Rozwoju. Nie oznacza to jednak, że w nie należy ich brać pod uwagę w ocenie końcowych rezultatów Strategii – przeciwnie, stanowią one podstawowe mierniki oceny.

CELE OPERACYJNE	PROPONOWANE WSKAŹNIKI	MIARA	WARTOŚĆ*	OCZEKIWANY TREND
CEL STRATEGICZNY	1. Zwiększanie konkurencyjności gospodarczej oraz poprawa warunków zamieszkania i wypoczynku.			
1.1. Poprawa stanu i dostępności infrastruktury technicznej.	Długość sieci kanalizacji sanitarnej	km	38,39	↑
	Udział budynków podłączonych do sieci kanalizacji sanitarnej	%	33,4	↑
	Liczba przydomowych oczyszczalni ścieków	szt.	61	↑
	Liczba zbiorników bezodpływowych	szt.	1620	↓
	Długość sieci wodociągowej	km	174,34	↑
	Udział budynków podłączonych do sieci wodociągowej	%	78,9	↑
	Długość sieci gazowej	m	44 811	↑
	Liczba odbiorców gazu	szt.	433	↑
	Długość kablowych linii elektroenergetycznych	km	-	↑
	Liczba wydanych decyzji środowiskowych w zakresie odnawialnych źródeł energii (w 2022 r.)	szt.	4	↑

CELE OPERACYJNE	PROPONOWANE WSKAŹNIKI	MIARA	WARTOŚĆ*	OCZEKIWANY TREND
	Liczba kolektorów słonecznych	szt.	116	↑
	Liczba paneli fotowoltaicznych	szt.	37	↑
	Liczba farm fotowoltaicznych	szt.	12	↑
1.2. Wzrost poziomu życia i bezpieczeństwa publicznego.	Ilość środków z budżetu przeznaczona na utrzymanie zieleni (w 2022 r.)	zł	145 668	↑
	Ilość środków z budżetu przeznaczona na oświetlenie ulic, placów i dróg(w 2022 r.)	zł	707 963,51	↑
	Liczba oprav oświetlenia ulicznego zamontowanych na słupach	szt.	1550	↑
	Liczba mieszkań komunalnych	szt.	16	↑
	Liczba zdarzeń ze względu na miejscowe zagrożenia (w 2022 r.)	szt.	81	↓
	Ilość środków przeznaczona na działalność Ochotniczej Straży Pożarnej	zł	603 904	↑
	Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw	%	81	↑
1.3. Wzmocnienie funkcji turystycznej i rekreacyjno-wypoczynkowej.	Długość szlaków turystycznych	km	16	↑
	Liczba miejsc noclegowych	szt.	-	↑
	Liczba ogólnodostępnych obiektów sportowo-rekreacyjnych (w tym placów zabaw, siłowni zewnętrznych, boisk, sal gimnastycznych)	szt.	38	↑
	Liczba gospodarstw agroturystycznych	szt.	5	↑
1.4. Rozwój przedsiębiorczości i rynku pracy.	Liczba zorganizowanych kursów i szkoleń dla osób bezrobotnych	szt.	-	↑
	Liczba osób zatrudnionych w Urzędzie Gminy w ramach prac interwencyjnych(w 2022 r.)	os.	7	↑
	Udział ludności w wieku produkcyjnym(w 2022 r.)	%	62,6	↑
	Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą (w 2022 r.)	os.	1322	↑
	Udział wydatków inwestycyjnych w stosunku do ogółu wydatków	%	22,44	↑
1.5. Wsparcie gospodarstw rolnych i sektora rolno-spożywczego.	Liczba gospodarstw rolnych wg gruntów	szt.	1 141	↑
	Średnia wielkość gospodarstwa rolnego	ha	14,29	↑
	Liczba pracujących w gospodarstwach rolnych	os.	2 322	↑
	Liczba gospodarstw domowych z dochodem z działalności rolniczej	szt.	1 140	↑

CELE OPERACYJNE	PROPONOWANE WSKAŹNIKI	MIARA	WARTOŚĆ*	OCZEKIWANY TREND
	Udział gospodarstw rolnych prowadzących sprzedaż własnych produktów rolnych	%	85	↑
	Udział środków z budżetu przeznaczona na dział Rolnictwo i łowiectwo (w 2022 r.)	%	3,83	↑
	Liczba przypadków udzielonej pomocy publicznej w rolnictwie (zwrot podatku akcyzowego producentom rolnym, ulgi podatkowe i inwestycyjne) (w 2022 r.)	szt.	1 442	↑
CEL STRATEGICZNY	2. Kształtowanie tożsamości regionalnej poprzez wzmocnienie kapitału ludzkiego i społecznego.			
2.1. Kształtowanie i propagowanie wartości kulturowych.	Liczba grup i zespołów działająca w Centrum Kultury Kurpiowskiej(w 2022 r.)	szt.	6	↑
	Liczba wydarzeń kulturalnych i artystycznych(w 2022 r.)	szt.	40	↑
	Liczba przeprowadzonych nagrań online o kulturze kurpiowskiej(w 2022 r.)	szt.	6	↑
	Liczba zorganizowanych zajęć i warsztatów dla dzieci, młodzieży i osób dorosłych(w 2022 r.)	szt.	32	↑
	Liczba zespołów folklorystycznych(w 2022 r.)	szt.	4	↑
	Liczba imprez folklorystycznych(w 2022 r.)	szt.	20	↑
	Liczba współpracujących z Gminą organizacji regionalnych z inicjatyw tradycji i kultury(w 2022 r.)	szt.	3	↑
2.2. Rozwój kształcenia i potencjału dydaktycznego.	Liczba placówek żłobkowych i przedszkolnych	szt.	0	↑
	Liczba działań rozbudowy i modernizacji placówek oświatowych i bibliotek	szt.	2	↑
	Ilość dotacji celowych przeznaczona na wyposażenie szkół w podręczniki, materiały edukacyjne lub ćwiczeniowe(w 2022 r.)	zł	82 704	↑
	Liczba działań rozbudowy i modernizacji zapleczy sportowych placówek oświatowych(w 2022 r.)	szt.	2	↑
	Ilość środków przeznaczona na doskonalenie zawodowe nauczycieli(w 2022 r.)	zł	35 595	↑
	Liczba uczniów uczęszczających do szkół podstawowych (w 2022 r.)	os.	1 160	↑

CELE OPERACYJNE	PROPONOWANE WSKAŹNIKI	MIARA	WARTOŚĆ*	OCZEKIWANY TREND
	Liczba programów realizowana w placówkach oświatowych(w 2022 r.)	szt.	2	↑
2.3. Aktywizacja społeczno-gospodarcza.	Liczba świetlic wiejskich	szt.	14	↑
	Ilość środków z budżetu przeznaczona na modernizację świetlic wiejskich	zł.	114975	↑
	Liczba organizacji i stowarzyszeń	szt.	32	↑
	Liczba kursów i szkoleń dla osób dorosłych mających na celu podniesienie ich umiejętności i kwalifikacji zawodowych	szt.	-	↑
2.4. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu.	Liczba rodzin korzystająca z pomocy społecznej(w 2022 r.)	szt.	212	↓
	Liczba rodzin objęta wsparciem asystenta rodziny(w 2022 r.)	szt.	12	↓
	Liczba osób którym przyznano Karty Dużej Rodziny(w 2022 r.)	os.	365	↑
	Liczba osób korzystająca z zasiłków stałych, okresowych i celowych	os.	129	↓
	Liczba prowadzonych zajęć z pomocy psychologiczno-pedagogicznej(w 2022 r.)	szt.	-	↑
	Liczba uczniów otrzymująca stypendia socjalne o charakterze edukacyjnym(w 2022 r.)	os.	271	↑
	Liczba prowadzonych Niebieskich Kart	os.	26	↓
	Liczba osób niepełnosprawnych objęta pomocą społeczną(w 2022 r.)	os.	46	↓
	Liczba korzystająca z świadczeń usług opiekuńczych(w 2022 r.)	os.	11	↓
	Liczba osób na aptekę ogólnodostępną	os.	2 819	↑
2.5. Podnoszenie standardów świadczeń opiekuńczo-zdrowotnych.	Liczba przychodni lekarskich na 10 tys. mieszkańców	-	6	↑
	Liczba udzielonych porad lekarskich w zakresie ambulatoryjnej opieki zdrowotnej	szt.	40 603	↑
	Udział wydatków z budżetu na dział Ochrony zdrowia(w 2022 r.)	%	0,34	↑
	Liczba ofert z konkursu z zakresu wspierania i upowszechniania kultury fizycznej i zajęć sportowych(w 2022 r.)	szt.	8	↑
	Liczba klubów sportowych	szt.	3	↑
	Liczba członków w klubach sportowych	os.	160	↑

CELE OPERACYJNE	PROPONOWANE WSKAŹNIKI	MIARA	WARTOŚĆ*	OCZEKIWANY TREND
CEL STRATEGICZNY	3. Rozwój dostępności i innowacji przy zrównoważonym rozwoju przestrzennym.			
3.1. Wzrost dostępności transportowej i powiązań komunikacyjnych.	Długość przebudowanych odcinków drogi krajowej	m	-	↑
	Długość przebudowanych odcinków dróg powiatowych	m	17 200	↑
	Długość przebudowanych odcinków dróg gminnych(w 2022 r.)	m	5 210	↑
	Długość nowo wybudowanych dróg gminnych(w 2022 r.)	m	2 261	↑
	Liczba przebudowanych skrzyżowań i przejść dla pieszych(w 2022 r.)	szt.	5	↑
	Liczba nowych opraw oświetlenia ulicznego zamontowanych na słupach(w 2022 r.)	szt.	107	↑
	Liczba zainstalowanych progów zwalniających na drogach gminnych(w 2022 r.)	szt.	-	↑
	Długość ścieżek rowerowych	m	-	↑
	Liczba przystanków autobusowych	szt.	77	↑
	Liczba zezwoleń uprawniających przewóz osób (w tym dowóz dzieci do szkół) (w 2022 r.)	szt.	1	↑
	Liczba punktów do ładowania pojazdów o napędach alternatywnych, w tym elektrycznych	szt.	-	↑
3.2. Rozwój nowoczesnych technologii i innowacji cyfrowych.	Liczba miejscowości, w których realizowana jest sieć światłowodowa	szt.	12	↑
	Liczba stacji bazowych telefonii komórkowej (GSM)	szt.	6	↑
	Liczba komputerów użytkowych w bibliotekach publicznych	szt.	38	↑
	Liczba realizowanych inicjatyw/projektów na rzecz rozwoju informatyzacji i e-usług publicznych	szt.	3	↑
3.3. Świadoma i racjonalna polityka przestrzenna.	Udział powierzchni objętej miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego	%	8,26	↑
	Liczba wydanych decyzji o ustaleniu warunków zabudowy	szt.	78	↓
	Powierzchnia terenów inwestycyjnych w mpzp (funkcja produkcyjno-składowa, usługowa, mieszkaniowo-usługowa)	ha	153,07	↑
3.4. Wzmocnienie działań promocyjnych.	Liczba zrealizowanych inicjatyw promocyjnych (bez względu na rodzaj)	szt.	120	↑
	Liczba gmin partnerskich	szt.	4	↑

CELE OPERACYJNE	PROPONOWANE WSKAŹNIKI	MIARA	WARTOŚĆ*	OCZEKIWANY TREND
CEL STRATEGICZNY	4. Ochrona środowiska przyrodniczego i potencjału kulturowego.			
4.1. Zachowanie zasobów kultury i dziedzictwa.	Liczba obiektów lub obszarów zabytkowych, w których zrealizowano prace konserwatorskie, restauratorskie, renowacyjne lub rewaloryzujące(w 2022 r.)	szt.	2	↑
	Liczba nowych obiektów wpisanych do gminnego rejestru i ewidencji zabytków(w 2022 r.)	szt.	0	↑
	Ilość środków przeznaczona na utrzymanie i konserwację cmentarzy(w 2022 r.)	zł	49 500	↑
	Liczba instytucji kultury(w 2022 r.)	szt.	4	↑
	Liczba przebudowanych lub zmodernizowanych placówek kulturalnych(w 2022 r.)	szt.	1	↑
	Udział środków z budżetu przeznaczona na dział Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego(w 2022 r.)	%	5,38	↑
4.2. Utrzymanie cennych walorów środowiskowych.	Powierzchnia obszarów prawnie chronionych	ha	437,72	↑
	Liczba ustanowionych form ochrony przyrody (bez ochrony gatunkowej)	szt.	11	↑
	Lesistość	%	39,9	↑
	Powierzchnia odnowień i zalesień lasów	ha	0	↑
	Stopień zasklepienia gruntów	%	1	↓
	Liczba udokumentowanych złóż kopalin	szt.	3	↑
4.3. Poprawa stanu środowiska poprzez wdrażanie proekologicznych rozwiązań.	Redukcja emisji dwutlenku węgla	t	-	↓
	Redukcja zużycia energii finalnej	Mwh/rok	-	↓
	Liczba wymienionych nisko sprawnych i nieefektywnych urządzeń grzewczych (pieców na paliwo stałe)	szt.	-	↑
	Ilość odebranych odpadów komunalnych(w 2022 r.)	Mg	2 381,66	↓
	Poziom recyklingu i przygotowania do ponownego użycia odpadów komunalnych (w 2022 r.)	%	28,24	↑
	Ilość wyrobów azbestowych poddanych do utylizacji(w 2022 r.)	t	218,8	↑
	Liczba zidentyfikowanych nielegalnych składowisk odpadów komunalnych	szt.	0	↓
	Liczba przeprowadzonych kontroli warunków wprowadzania ścieków do wód/ziemi przez służby porządkowe	szt.	-	↑

CELE OPERACYJNE	PROPONOWANE WSKAŹNIKI	MIARA	WARTOŚĆ*	OCZEKIWANY TREND
4.4. Przeciwdziałanie zagrożeniom naturalnym i adaptacja do zmian klimatu.	Udział strat wody w łącznej ilości dostarczonej wody	%	24,3	↓
	Liczba zorganizowanych szkoleń i/lub warsztatów wśród mieszkańców z zakresu edukacji ekologicznej	szt.	4	↑
	Liczba inicjatyw na rzecz adaptacji do zmian klimatu	szt.	-	↑

* Dane z Urzędu Gminy w Kadzidło za rok 2022 / Dane GUS, stan na 31.12 2021 r. / [–] brak danych

5. MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ

Gmina Kadzidło to średniej wielkości jednostka administracyjna o statusie gminy wiejskiej, położona w północno-wschodniej części województwa mazowieckiego, na pograniczu z województwem podlaskim. Jej trzonem komunikacyjnym jest droga krajowa nr 53, łącząca Kadzidło z siedzibą powiatu ostrołęckiego – Ostrołęką. Ponadto, do głównych ciągów komunikacyjnych należą drogi powiatowe, które zapewniają połączenia z lokalnymi miejscowościami.

Jednocześnie Gmina położona jest peryferyjnie w stosunku do dużych miast rangi wojewódzkiej. Średni czas podróży transportem samochodowym z miejscowości Kadzidło do stolicy kraju – Warszawy zajmuje ok. 2 h 10 min., do Olsztyna ok. 1 h 50 min., natomiast do Białegostoku niespełna 2h. W stosunku do ośrodka powiatowego (Ostrołęka) średni czas transportem samochodowym zajmuje ok. 15-20 min.

Uwzględniając przyszłościowy, docelowy układ sieci dróg ekspresowych i autostrad gmina Kadzidło odznaczać się będzie relatywnie niskim poziomem dostępności transportowej w ujęciu krajowym. Ponadto, nie przewiduje się na jej terenie inwestycji związanych z planowaną realizacją Centralnego Portu Komunikacyjnego.

Obserwuje się stosunkowo znaczne zróżnicowanie wewnętrzne pod względem zasobów środowiska naturalnego, demografii i wyposażenia w infrastrukturę techniczną. Najbardziej cenna przyrodniczo jest zachodnia część Gminy. Wyrazem wysokich walorów przyrodniczo-krajobrazowych są ustanowione formy ochrony przyrody: rezerваты przyrody, obszary Natura 2000 i pomniki przyrody. Różnice poszczególnych elementów (czynników, zasobów, zjawisk) społecznych, ekonomicznych, czy w infrastrukturze widoczne są w szczególności w odniesieniu do miejscowości Kadzidło oraz pozostałych miejscowości.

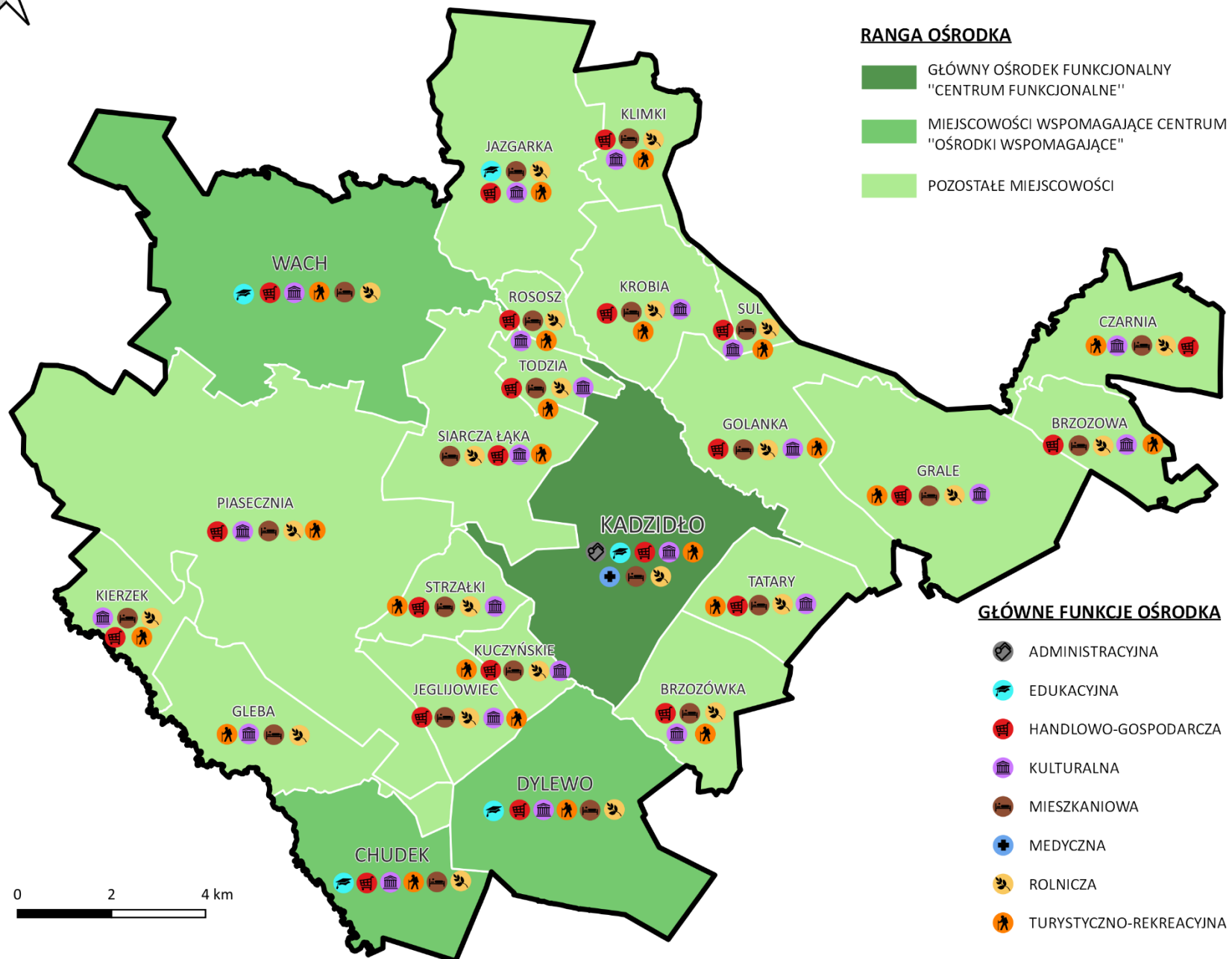
Aby prawidłowo sformułować strategiczne cele rozwojowe, poza zdefiniowaniem sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej, należy zdiagnozować strukturę funkcjonalną Gminy. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej to schemat obrazujący zbiór elementów, które w szczególny sposób wpływają na szeroko pojęty rozwój społeczno-gospodarczy, odbywający się na terytorium gminy.

W odniesieniu do gminy Kadzidło, najistotniejszym ośrodkiem funkcjonalnym jest miejscowość Kadzidło, która stanowi siedzibę władz samorządowych. Kadzidło wyróżnia się spośród pozostałych miejscowości najwyższą liczbą mieszkańców oraz skupia kluczowe funkcje administracyjne, edukacyjne, kulturowe, handlowo-gospodarcze oraz mieszkaniowe szczebla lokalnego. Ponadto, świadczone są tu usługi medyczne i ochrony zdrowia, a także znajdują się obiekty o charakterze sportowo-rekreacyjnym i turystycznym. Kadzidło stanowi zatem „**centrum funkcjonalne**” Gminy.

Miejscowości relatywnie najbardziej zaludnione, zaraz po Kadzidle, tj. Dylewo, Wach i Chudek, pełnią funkcję wspomagającą „centrum funkcjonalne”, głównie na tle edukacyjnym, kulturowym, handlowo-gospodarczym czy sportowo-rekreacyjnym i turystycznym. Dodatkowo, miejscowości Dylewo i Wach zlokalizowane są wzdłuż głównego ciągu komunikacyjnego (drogi krajowej nr 53). Pozwala to nadać im rangę „**ośrodków wspomagających**”.

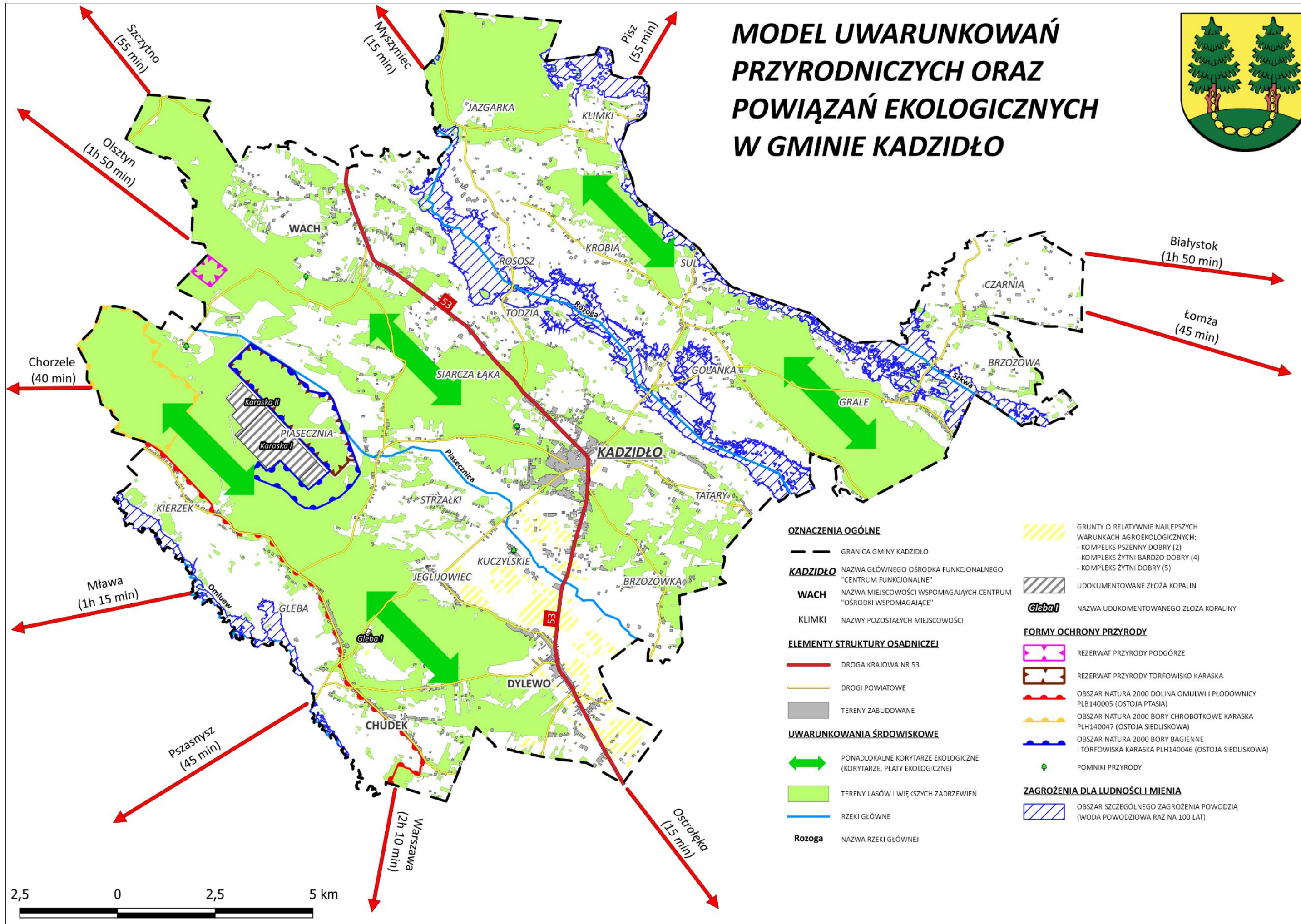
Pozostałe miejscowości pełnią głównie funkcje rolnicze i mieszkalne oraz, w niektórych przypadkach w zależności od miejscowości, dopełniają usługi społeczno-kulturowe oraz handlowo-gospodarcze. Ponadto wszystkie miejscowości dopełniają funkcję kulturową (spuścizna kultury kurpiowskiej obecna jest w całej Gminie).

RANGA I FUNKCJE OŚRODÓW W GMINIE KADZIDŁO

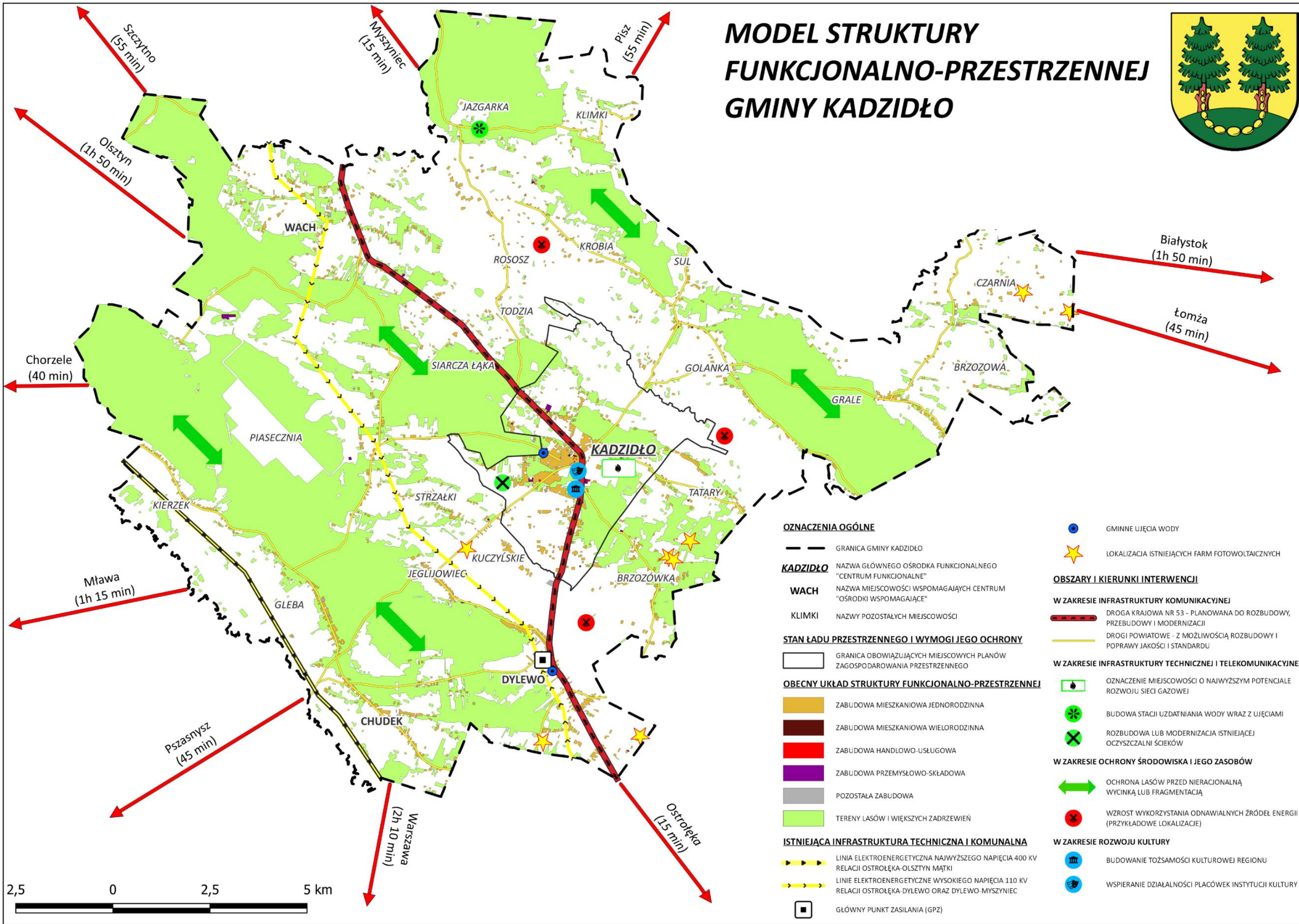

MODEL UWARUNKOWAŃ PRZYRODNICZYCH ORAZ POWIĄZAŃ EKOLOGICZNYCH W GMINIE KADZIDŁO

MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ GMINY KADZIDŁO

6. USTALENIA I REKOMENDACJE W ZAKRESIE KSZTAŁTOWANIA I PROWADZENIA POLITYKI PRZESTRZENNEJ W GMINIE

Kształtowanie i prowadzenie polityki przestrzennej obejmuje tworzenie warunków przestrzennych podnoszących konkurencyjność i atrakcyjność Gminy, poprawę warunków życia mieszkańców, przy jednoczesnym zachowaniu równowagi między aktywnością ekonomiczną, społeczną, a środowiskiem przyrodniczym i kulturowym. Wzmocnienie potencjału Gminy należy uzyskać przez kształtowanie optymalnej struktury użytkowania i ładu przestrzennego oraz właściwe ukierunkowanie dalszego rozwoju sieci osadniczej.

Zakłada się, że głównym ośrodkiem koncentracji zasobów mieszkalnych, usług oraz aktywności społecznej i gospodarczej, stymulującym rozwój Gminy, pozostanie nadal miejscowość Kadzidło. W jej obrębie w dalszym ciągu koncentrować się będą zadania o zasięgu lokalnym z zakresu administracji i usług: oświaty, ochrony zdrowia, kultury, sportu, mieszkalnictwa, drobnej produkcji, gospodarki komunalnej, obsługi rolnictwa, infrastruktury społecznej i technicznej. Ponadto, istotną oś rozwoju przestrzennego, wspomagającą rozwój lokalny, stanowić będą tereny położone w sąsiedztwie i bliskim otoczeniu drogi krajowej nr 53, przede wszystkim (nie licząc Kadzidła): Dylewo i Wach, a także Chudek – najważniejsze ośrodki wspomagające. Pozostałe miejscowości pełnić będą rolę ośrodków miejscowych o funkcji mieszkalno-rolniczej, ewentualnie kulturalno-edukacyjnej z uwagi na dostępność do zasobów dziedzictwa kulturowego i oświaty oraz handlowo-gospodarczej z uwagi na kluczowy zakład wydobycia torfu (złoża Karaska).

Generalne ustalenie i rekomendacje w zakresie kierunków polityki przestrzennej to:

- **zapewnienie ładu przestrzennego** poprzez racjonalne kształtowanie struktur przestrzennych w strefach osadnictwa (mieszkalniowej i usług), aktywizacji gospodarczej, turystyczno-rekreacyjnej, rolniczej i przyrodniczej, z uwzględnieniem uwarunkowań środowiskowych, ekonomicznych i społecznych oraz infrastrukturalnych i kulturowych;
- **wzmocnienie funkcji Kadzidła** jako głównego ośrodka rozwoju, oddziaływującego i stymulującego wzrost gospodarczy całej Gminy;
- **wzmocnienie funkcji miejscowości położonych w sąsiedztwie i bliskim otoczeniu drogi krajowej** (Dylewo, Wach i Chudek), jako wielofunkcyjnych ośrodków wspomagających rozwój lokalny;
- **wzmocnienie funkcji pozostałych wsi**, jako zaplecze dla głównego ośrodka rozwoju i ośrodków wspomagających;
- **poprawa sprawności infrastruktury technicznej**, poprzez dalszy rozwój systemów oczyszczania ścieków i zaopatrzenia w wodę, poprawę bezpieczeństwa elektroenergetycznego na poziomie dystrybucyjnym, w tym rozwój niskoemisyjny, racjonalną gospodarkę odpadami, rozwój i modernizację infrastruktury telekomunikacyjnej;
- **poprawa efektywności transportowej**, poprzez modernizację dróg i budowę nowych odcinków dróg o znaczeniu lokalnym i ponadlokalnym, rozwój systemu ścieżek pieszko-rowerowych i rowerowych;
- **ochrona zasobów środowiska przyrodniczego i poprawa ich stanu** poprzez racjonalne gospodarowanie zasobami użytkowymi środowiska, ochronę przyrody, w tym ustanowionych powierzchniowych i obiektowych form ochrony przyrody, jak również zabezpieczenie przed degradacją i pogarszaniem stanu poszczególnych komponentów środowiska oraz zachowanie i wzmacnianie systemu powiązań przyrodniczych (korytarzy i płatów ekologicznych);

- **zrównoważone kształtowanie rolniczej przestrzeni produkcyjnej** poprzez wykorzystanie potencjału i struktury użytków rolnych, w tym rozwój rolnictwa ekologicznego i produktów żywieniowych wysokiej jakości, z preferencją dla wytypowanych terenów rolniczych o wysokich walorach agroekologicznych do rozwoju rolnictwa;
- **zrównoważone kształtowanie leśnej przestrzeni produkcyjnej** poprzez racjonalne wykorzystanie gospodarcze lasów do tego predysponowanych oraz ochronę zasobów leśnych i dolesienia;
- **wykorzystanie potencjału rekreacyjno-turystycznego**, zwłaszcza rozwój indywidualnych form rekreacji oraz turystyki przyrodniczej i kwalifikowanej (pieszo-rowerowej, zbierania pożytków leśnych, itd.) oraz kulturowej (w oparciu o zasoby dziedzictwa kultury), z jednoczesną racjonalizacją rozwoju zagospodarowania turystyczno-rekreacyjnego, w celu minimalizacji oddziaływania na zasoby środowiska przyrodniczego i kulturowego;
- **ochrona zasobów dziedzictwa kulturowego i dóbr kultury współczesnej**, w tym dalsze kształtowanie tożsamości regionalnej i klimatu społecznej akceptacji dla ochrony dziedzictwa kulturowego.

Polityka przestrzenna gminy Kadzidło w poszczególnych sferach funkcjonalnych powinna przyjmować następujące zasady zagospodarowania:

- **w sferze osadnictwa:**
 - zrównoważony rozwój miejscowości gminnych, z uwzględnieniem celów i kierunków polityki przestrzennej, w tym roli i znaczenia poszczególnych ośrodków;
 - kontynuacja i uzupełnienia istniejącej zabudowy – obejmuje tereny zainwestowane wraz z rezerwami przestrzennymi, które umożliwiają dalszy rozwój zabudowy poprzez kontynuację dotychczasowej struktury urbanistycznej;
 - renowacja i rewitalizacja zabudowy mieszkaniowej tego wymagającej;
 - optymalna koncentracja zabudowy, w tym przeciwdziałanie rozpraszaniu zabudowy na tereny wartościowe przyrodniczo;
 - dalsza rozbudowa i budowa nowej infrastruktury technicznej, zwłaszcza w zakresie systemów gospodarki wodno-ściekowej, sieci gazowej, sieci elektroenergetycznych, infrastruktury telekomunikacyjnej (w tym Internet) i komunikacyjnej;
- **w sferze gospodarczej:**
 - rozwój gospodarczy w oparciu o wytypowaną strefę aktywizacji gospodarczej, stanowiącą potencjalne tereny inwestycyjne;
 - uzbrojenie potencjalnych terenów inwestycyjnych w strefie aktywizacji gospodarczej;
 - rozwój lokalnego potencjału produkcyjnego i wspieranie innowacyjności;
 - rozwój stref produkcyjnych poprzez lokowanie obiektów produkcyjnych, produkcyjno-usługowych i gospodarczych w sposób zapewniający minimalizację negatywnych oddziaływań na środowisko przyrodnicze i warunki życia ludzi;
 - racjonalną eksploatację złóż kopalin;
 - działalność usługowa, produkcyjna, składowa oraz magazynowa nie może powodować pogorszenia warunków zamieszkania i użytkowania budynków lub lokali przeznaczonych na pobyt ludzi znajdujących się w sąsiedztwie;
 - nie planuje się zakładów o dużym ryzyku lub zakładów o zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej;

- **w sferze turystyczno-rekreacyjnej:**
 - rozwój turystyki przyrodniczej i kwalifikowanej w oparciu o występujące walory przyrodnicze, w tym zwłaszcza kompleksy leśne Puszczy Kurpiowskiej, wody powierzchniowe w postaci rzek, obecność form ochrony przyrody;
 - rozwój turystyki kulturowej w oparciu o tożsamość regionalną (kultywowane tradycje kurpiowskie), zasoby dziedzictwa kulturowego (zabytki architektury i budownictwa) oraz dobra kultury współczesnej (ośrodki twórczości ludowej, muzea, wydarzenia i imprezy kulturalne);
 - rozwój ogólnodostępnej bazy sportowo-rekreacyjnej;
 - rozwój agroturystyki;
- **w sferze rolnictwa:**
 - intensyfikacja produkcji roślinnej na gruntach ornych o relatywnie wysokiej w skali Gminy przydatności rolniczej;
 - rozwój produkcji zwierzęcej, zwłaszcza wyspecjalizowanej i wysokiej jakości obsługi i technologii produkcji;
 - minimalizacja przeznaczenia na cele nierolnicze terenów o najwyższej przydatności rolniczej (gruntów rolnych chronionych klas bonitacyjnych);
 - utrzymanie we właściwym stanie technicznym sieci rowów i kanałów melioracyjnych;
 - wprowadzenie zalesień na gruntach rolnych niskich klas bonitacyjnych oraz nieużytkach, które docelowo powinny wzmacniać system ekologiczny;
- **w sferze przyrodniczej:**
 - racjonalne gospodarowanie zasobami przyrodniczymi, w tym walorami przyrodniczo-krajobrazowymi oraz zasobami użytkowymi środowiska;
 - zachowanie ustanowionych form ochrony przyrody, poprzez realizację zagospodarowania nie wpływającego znacząco negatywnie na cele i przedmiot ich ochrony;
 - ochrona zasobów wód powierzchniowych i podziemnych, poprzez przeciwdziałanie degradacji wód, ochronie ilościowej i jakościowej oraz racjonalnemu kształtowaniu stosunków wodnych;
 - zachowanie związków funkcjonalno-przestrzennych między ekosystemami pełniącymi głównie funkcje przyrodnicze, poprzez podtrzymanie i wzmacnianie składowych systemu przyrodniczego;
 - ochrona środowiska przyrodniczego przed zniszczeniem i degradacją, poprzez rozwój infrastruktury służącej ochronie środowiska, eliminację istniejących zagrożeń dla stanu sanitarnego zasobów środowiska lub minimalizację ich negatywnego oddziaływania).

7. OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI

Obszary strategicznej interwencji (OSI) są określone w strategiach rozwoju jako obszary o zidentyfikowanych lub potencjalnych uwarunkowaniach społecznych, gospodarczych, przestrzennych lub powiązaniach funkcjonalnych decydujących o występowaniu barier rozwoju lub możliwych do wykorzystania potencjałów rozwojowych.

7.1. OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI OKREŚLONE W STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA

W obowiązującej Strategii rozwoju województwa mazowieckiego 2030+ Innowacyjne Mazowsze² zidentyfikowano obszary strategicznej interwencji w podziale na dwa typy:

- problemowe – podregiony NUTS 3:
 - w regionie Mazowieckim regionalnym: ciechanowski, ostrołęcki, płocki, radomski, siedlecki, żyrardowski;
 - w regionie Warszawskim stołecznym: warszawski zachodni, warszawski wschodni i miasto Warszawa;
- bieguny wzrostu – miejskie obszary funkcjonalne:
 - miejski obszar funkcjonalny Warszawy (region Warszawski stołeczny) jako istniejący biegun wzrostu;
 - miejskie obszary funkcjonalne miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze oraz Płocka, Siedlec i Żyrardowa jako potencjalnych biegunów wzrostu.

Gmina Kadzidło znalazła się w ostrołęckim obszarze strategicznej interwencji (OSI - problemowe). *Interwencja w OSI ostrołęckim zorientowana będzie na poprawę warunków prowadzenia działalności gospodarczej i zwiększenie zdolności absorpcyjnych podregionu, z wykorzystaniem wewnętrznych potencjałów obszaru, w tym miast Ostrołęki i Ostrowi Mazowieckiej. Kluczowe w tym zakresie są działania na rzecz poprawy skomunikowania podregionu z resztą województwa, zwłaszcza poprzez rozwój sieci kolejowej oraz powiązanej z nią komunikacji autobusowej. Oprócz systemu transportowego, dla poprawy jakości życia mieszkańców i stanu środowiska obszaru istotne jest zwiększenie dostępności do sieciowej infrastruktury komunalnej, w szczególności gazowej i kanalizacyjnej. Warunki przyrodnicze obszaru, jak również duże znaczenie sektora rolnego dla gospodarki podregionu, tworzą potencjał dla rozwoju rolnictwa ekologicznego w ramach rodzinnych gospodarstw rolnych. Z uwagi na wysokie walory przyrodnicze i kulturowe, zasadne jest także wspieranie rozwoju infrastruktury turystycznej w celu bardziej efektywnego wykorzystania potencjału turystycznego dla rozwoju gospodarki podregionu.*

Działania w OSI ostrołęckim skoncentrowane będą na wskazanych poniżej obszarach.

- Poprawa dostępności obszaru poprzez:
 - rozwój transportu kolejowego z wykorzystaniem nowych i zmodernizowanych linii kolejowych, uzupełnienie sieci przystankowej oraz zwiększenie liczby połączeń,
 - rozwój zintegrowanego, niskoemisyjnego transportu zbiorowego poprawiającego dostępność przystanków kolejowych i centrów lokalnych.

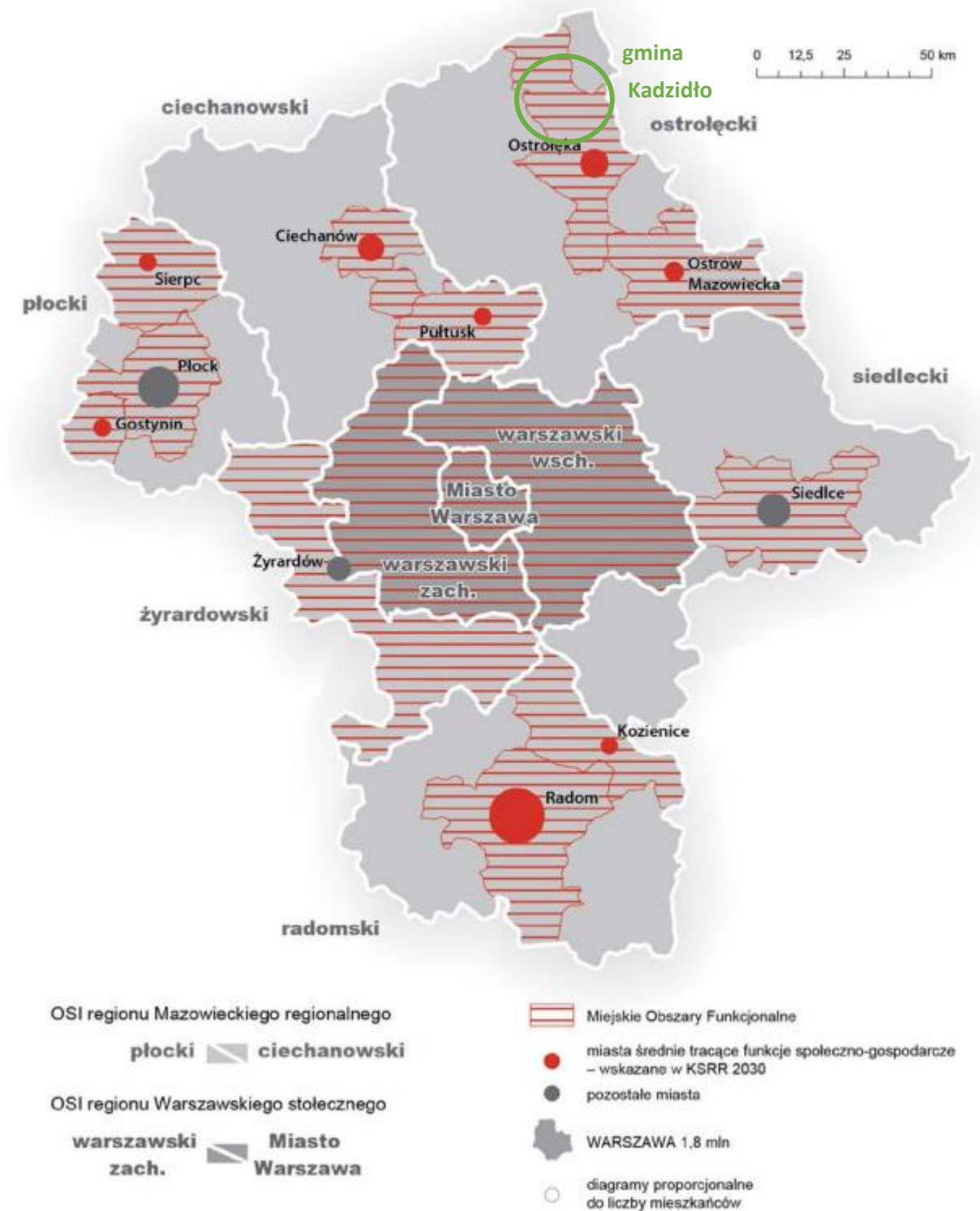
² Uchwała nr 72/22 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 24 maja 2022 r. w sprawie Strategii rozwoju województwa mazowieckiego 2030+

- Ochrona oraz wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego poprzez:
 - *rozwój rolnictwa ekologicznego,*
 - *wykorzystanie potencjału przyrodniczego, w tym obszarów nadrzecznych i leśnych, na potrzeby rekreacyjno-wypoczynkowe, np. agroturystyki,*
 - *modernizację istniejącej infrastruktury turystycznej oraz budowę nowych szlaków turystyki aktywnej,*
 - *rozbudowę i modernizację systemów kanalizacyjnych, gazowych i ciepłowniczych.*

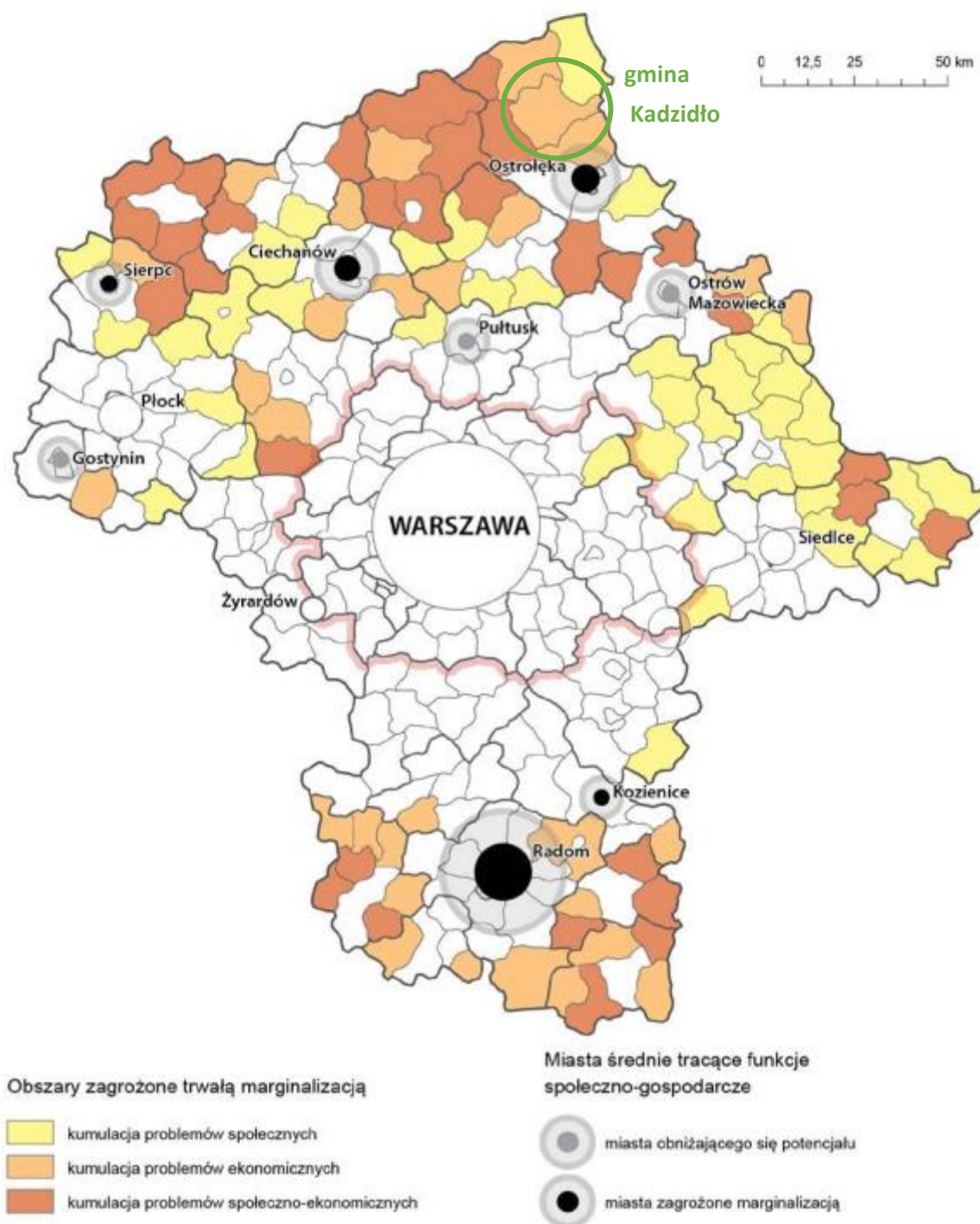
Dodatkowo, **obszar gminy Kadzidło zakwalifikowano do Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ostrołęki**, którego działania ukierunkowane są w skali subregionalnej (OSI – Miejskie obszary funkcjonalne (MOF) – bieguny wzrostu). Bieguny wzrostu OSI oparte są na potencjale miast jako centrów rozwoju społeczno-gospodarczego wraz z powiązaniem z nimi funkcjonalnie otoczeniem.

Wsparcie dla miast i ich obszarów funkcjonalnych ukierunkowane będzie na rozwój i poprawę jakości współpracy w obszarach funkcjonalnych w celu wzmacniania potencjałów i przewyższania problemów rozwojowych w skali ponadlokalnej. Doskonalenie zintegrowanego zarządzania i współzrządzenia rozumiane jest jako podejmowanie i prowadzenie efektywnej współpracy samorządów, instytucji, grup społecznych i gospodarczych z obszaru poszczególnych MOF na rzecz wielowymiarowego i wielopoziomowego współzarządzania, wykorzystującego partycypacyjne formy procesu decyzyjnego. Współpraca we wszystkich MOF powinna być ukierunkowana w szczególności na:

- uporządkowanie gospodarki przestrzennej i przywrócenie ładu przestrzennego w miejskich obszarach funkcjonalnych, obejmujące w szczególności koordynację procesów planowania przestrzennego w celu ochrony ładu przestrzennego, terenów otwartych przed rozpraszaniem zabudowy, chaosem inwestycyjnym i przeznaczaniem gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne, jak też rewitalizację oraz dbałość o dostęp do wysokiej jakości terenów zieleni i ograniczanie emisji hałasu;
- rozwój efektywnego systemu transportowego opartego na transporcie zbiorowym i niezmotoryzowanym, tj. rozwój infrastruktury pieszej, zintegrowanej sieci tras rowerowych zgodnej ze standardami określonymi na poziomie województwa połączonej z trasami wojewódzkimi, a także niskoemisyjnego transportu zbiorowego zintegrowanego z systemem wojewódzkim;
- poprawę jakości powietrza, w tym kompleksową modernizację energetyczną budynków, likwidację źródeł niskiej emisji, inwestycje w OZE, tworzenie korytarzy regeneracyjnych miast, rozwój zielonej i niebieskiej infrastruktury oraz ograniczanie indywidualnego ruchu samochodowego w miastach i ich obszarach funkcjonalnych;
- zwiększenie efektywności i dostępności do usług publicznych dostosowanych do potrzeb różnych grup społecznych w miejskich obszarach funkcjonalnych. Należy przy tym uwzględnić starzenie się społeczeństwa i spadek liczby ludności, zwłaszcza w miastach średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze. Współpraca jednostek samorządu terytorialnego na rzecz bardziej efektywnej koordynacji i integracji świadczenia usług publicznych, rozwój wspólnych centrów usług publicznych, instytucji otoczenia biznesu czy spójnej w skali obszaru funkcjonalnego oferty edukacyjnej lub biznesowej przyczyni się do optymalizacji kosztów i podniesienia efektywności prowadzonych działań.

Ponadto, gminę Kadzidło uwzględniono w obszarach zagrożonych trwałą marginalizacją, ze względu na kumulację problemów ekonomicznych.

7.2. OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI KLUCZOWE DLA GMINY

Nie ustala się obszarów strategicznej interwencji kluczowych dla Gminy. **Obszarem działań rozwojowych i podejmowania wysiłków w celu rozwoju społeczno-gospodarczego jest cały obszar gminy Kadzidło, w granicach administracyjnych.**

8. SYSTEM REALIZACJI STRATEGII – WDRAŻANIE STRATEGII

Zdefiniowane kierunki działań i działania realizowane będą poprzez świadome kształtowanie polityki władz gminy Kadzidło, w tym:

- podejmowanie działań inwestycyjnych;
- podejmowanie działań aktywizujących poszczególne podmioty publiczne, w tym jednostki organizacyjne i instytucje oraz podmioty prywatne;
- podejmowanie działań promocyjnych;
- podejmowanie dalszych działań planistycznych i strategicznych.

Poszczególne podejmowane działania będą realizowane w różnych zakresach czasowych, od trwających kilka miesięcy do zadań wieloletnich. Niektóre z nich stanowić będą działania jednostkowe (jednorazowe), inne działania ciągłe lub cykliczne.

Wdrażanie Strategii będzie odbywać się przy wykorzystaniu zróżnicowanych instrumentów obejmujących:

- instrumenty wdrożeniowe, m.in. projekty, procedury, programy, a także strategie sektorowe;
- instrumenty organizacyjno-zarządcze, m.in. regulaminy, zarządzenia, a także statuty;
- instrumenty finansowe, m.in. wieloletnie prognozy finansowe, budżet Gminy, budżety jednostek podległych lub pomocniczych, budżety zadaniowe, fundusze kierowane, a także, co kluczowe z punktu widzenia możliwości finansowania, fundusze zewnętrzne (w tym europejskie);
- instrumenty prawne, m.in. uchwały, w tym akty prawa miejscowego, decyzje administracyjne;
- instrumenty planistyczne, m.in. akty planowania przestrzennego, zapewniające udział mieszkańców w procesie ich opracowania;
- instrumenty społeczne, m.in. działania edukacyjne, kampanie społeczne i informacyjne, działania promocyjne, konsultacje wewnętrzne, konsultacje społeczne, strony internetowe (w tym profile w mediach społecznościowych), a także system informacji przestrzennej;
- instrumenty kadrowe, m.in. oparte o kadrę kierowniczą i liderów projektów, a także możliwość kreacji koordynatorów programów i projektów, doskonalenia kadr, wymiany doświadczeń i dobrych praktyk;
- instrumenty kontrolne, m.in. raportowanie, monitoring, a także kontrola jakości/skuteczności.

Strategia wskazuje zarówno działania należące do wyłącznej kompetencji Gminy, realizowane przez Urząd i jednostki podległe lub pomocnicze, jak i działania skierowane do społeczności lokalnej i wszystkich podmiotów działających na terenie Gminy lub pozostających z nią w relacji. Strategia pełni rolę planu generalnego postępowania władz samorządowych we współpracy z innymi samorządami, administracją państwową oraz partnerami społecznymi i prywatnymi. Wskazuje się trzy zasadnicze grupy zaangażowane w proces wdrażania Strategii:

- sektor publiczny – władze samorządowe gminy, Urząd Gminy i jednostki gminne, jednostki samorządu terytorialnego różnych szczebli, gminy sąsiednie i należące do obszaru funkcjonalnego;
- sektor biznesowy – przedsiębiorcy, kluczowi pracodawcy, organizacje otoczenia biznesu, zrzeszenia gospodarcze itp.;
- sektor społeczny – mieszkańcy, organizacje pozarządowe, grupy nieformalne, liderzy społeczni i osoby publiczne, reprezentanci młodzieży itp.

Odpowiedzialność za realizację Strategii spoczywać będzie na:

- Wójt Gminy Kadzidło, jako organowi wykonawczemu Gminy – stymulowanie, koordynacja i nadzór działań, mobilizacja i integrowanie zasobów, w tym kadrowych;
- Radzie Gminy Kadzidło, jako organowi uchwałodawczemu – przyjęcie Strategii oraz ewentualnych aktualizacji, podejmowanie uchwał przyczyniających się do wdrażania ustaleń Strategii (np. akty planowania przestrzennego);
- Urzędzie Gminy Kadzidło, jako organowi wdrażającemu – implementacja zdefiniowanych w dokumencie celów i działaniach rozwojowych, promocja przyjętej wizji rozwoju, realizacja i koordynacja poszczególnych działań, tym harmonizowanie i poszerzanie partnerstwa, współpraca i koordynacja przepływu informacji przy wdrażaniu poszczególnych działań z innymi podmiotami i interesariuszami, poszukiwanie źródeł finansowania, gromadzenie danych i raportowanie realizowanych zadań.

Biorąc pod uwagę, że efektywność wdrażania założeń rozwojowych związana jest ze skalą aktywności i zintegrowania poszczególnych środowisk i interesariuszy, w celu zapewnienia skuteczność podejmowany działań zakłada się następujące zasady współpracy:

- partycypacja i partnerstwo – współpraca i równorzędne traktowanie, z zachowaniem suwerenności poszczególnych podmiotów, z założeniem dążenia do wzajemnego zrozumienia;
- otwartość na kreatywność i innowacyjność – otwarcie na nowe pomysły i idee;
- transparentność – przejrzystość działań, podejmowanie dialogu, informowanie i konsultowanie decyzji oraz rozwiązań rozwojowych;
- determinacja – konsekwencja i odpowiedzialność we wdrażaniu przyjętych celów rozwojowych;
- elastyczność – możliwość szybkiego reagowania na zachodzące zmiany, poprzez modyfikację ustaleń Strategii i dostosowanie do nowych okoliczności (w przypadku ich wystąpienia).

Dla poszczególnych celów strategicznych wskazuje się następujące ramy realizacyjno-organizacyjne:

CELE / KIERUNKI DZIAŁAŃ		PODMIOT ODPOWIEDZIALNY ZA REALIZACJĘ	PODMIOTY UCZESTNICZĄCE	PODMIOT MONITORUJĄCY
1.	Zwiększanie konkurencyjności gospodarczej oraz poprawa warunków zamieszkania i wypoczynku.			
1.1.	Poprawa stanu i dostępności infrastruktury technicznej.			
1.1.1.	Rozwój infrastruktury kanalizacyjnej.	Gmina Gestor sieci	Podmioty publiczne Podmioty prywatne Mieszkańcy	Gmina Gestor sieci
1.1.2.	Rozwój infrastruktury wodociągowej.	Gmina Gestor sieci	Podmioty publiczne Podmioty prywatne Mieszkańcy	Gmina Gestor sieci
1.1.3.	Budowa zaplecza magazynowo-garażowego niezbędnego dla prawidłowego funkcjonowania gospodarki wodno-kanalizacyjnej oraz prac w obszarze komunalnym	Gmina Gestor sieci	Podmioty publiczne Podmioty prywatne	Gmina Gestor sieci
1.1.4.	Rozwój infrastruktury odprowadzania i magazynowania wody opadowej, poprzez realizację obiektów małej retencji wodnej, w tym przydomowych zbiorników retencyjnych.	Gestor sieci PGW Wody Polskie	Podmioty publiczne Podmioty prywatne Mieszkańcy	Gmina Gestor sieci PGW Wody Polskie

CELE / KIERUNKI DZIAŁAŃ		PODMIOT ODPOWIEDZIALNY ZA REALIZACJĘ	PODMIOTY UCZESTNICZĄCE	PODMIOT MONITORUJĄCY
1.1.5.	Rozwój infrastruktury zaopatrzenia w gaz.	Gestor sieci	Podmioty publiczne Podmioty prywatne Mieszkańcy	Gmina Gestor sieci
1.1.6.	Rozwój infrastruktury elektroenergetycznej.	Gestor sieci	Podmioty publiczne Podmioty prywatne Mieszkańcy	Gmina Gestor sieci
1.1.7.	Wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii.	Gmina Podmioty prywatne Mieszkańcy	Podmioty publiczne Podmioty prywatne Mieszkańcy	Gmina Województwo
1.1.8.	Uzbrojenie terenów inwestycyjnych w infrastrukturę techniczną.	Gmina Gestorzy sieci	Podmioty prywatne Inwestorzy	Gmina Gestorzy sieci
1.2.	Wzrost poziomu życia i bezpieczeństwa publicznego.			
1.2.1.	Poprawa jakości przestrzeni publicznej.	Gmina	Podmioty publiczne Podmioty prywatne Mieszkańcy	Gmina
1.2.2.	Poprawa warunków zamieszkania w budownictwie komunalnym.	Gmina	Podmioty publiczne Podmioty prywatne Mieszkańcy	Gmina
1.2.3.	Wspieranie estetyki zainwestowania w budownictwie prywatnym.	Gmina	Mieszkańcy	Gmina
1.2.4.	Poprawa bezpieczeństwa publicznego.	Gmina Służby porządkowe	Podmioty publiczne Podmioty prywatne Organizacje pozarządowe	Gmina
1.2.5.	Budowa zaplecza do prawidłowego postępowania z niebezpiecznymi zwierzętami.	Gmina	Podmioty publiczne Podmioty prywatne	Służby porządkowe Gmina
1.3.	Wzmocnienie funkcji turystycznej i rekreacyjno-wypoczynkowej.			
1.3.1.	Zwiększenie atrakcyjności turystycznej w oparciu o walory przyrodnicze i kulturowe.	Gmina Instytucje kultury	Podmioty publiczne Podmioty prywatne PTTK Organizacje pozarządowe	Gmina Instytucje kultury
1.3.2.	Wzrost zasobności bazy turystycznej i okolicy turystycznej.	Gmina Podmioty prywatne	Podmioty publiczne Podmioty prywatne	Gmina
1.3.3.	Stworzenie punktu informacji turystycznej w Kadzidle.	Gmina	Instytucje turystyki Podmioty prywatne	Gmina
1.3.4.	Organizacja imprez i wydarzeń sportowych, turystycznych i kulturalnych.	Gmina Instytucje kultury Organizacje pozarządowe	Podmioty publiczne Podmioty prywatne Mieszkańcy Instytucje oświaty	Gmina Instytucje kultury
1.4.	Rozwój przedsiębiorczości i rynku pracy.			
1.4.1.	Aktywizacja zawodowa mieszkańców.	PUP	Gmina Podmioty publiczne Podmioty prywatne Mieszkańcy PARP	PUP Gmina
1.4.2.	Rozwój sektora mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw.	Podmioty prywatne	Gmina Podmioty publiczne Mieszkańcy PARP	Gmina

CELE / KIERUNKI DZIAŁAŃ		PODMIOT ODPOWIEDZIALNY ZA REALIZACJĘ	PODMIOTY UCZESTNICZĄCE	PODMIOT MONITORUJĄCY
1.4.3.	Wzrost atrakcyjności inwestycyjnej.	Gmina	Podmioty publiczne Podmioty prywatne Inwestorzy	Gmina
1.5.	Wsparcie gospodarstw rolnych i sektora rolno-spożywczego.			
1.5.1.	Rozwój i unowocześnienie gospodarstw rolnych.	Właściciele gospodarstw rolnych	ODR ARiMR Rolnicy	ODR ARiMR
1.5.2.	Wzrost znaczenia lokalnych produktów rolniczych.	Właściciele gospodarstw rolnych	ODR ARiMR Rolnicy	ODR ARiMR
1.5.3.	Wspieranie i promocja działalności sektora spożywczego, przetwórczego i rolnego.	Właściciele gospodarstw rolnych	ODR ARiMR Rolnicy	ODR ARiMR
2.	Kształtowanie tożsamości regionalnej poprzez wzmocnienie kapitału ludzkiego i społecznego.			
2.1.	Kształtowanie i propagowanie wartości kulturowych.			
2.1.1.	Kreowanie Kadzidła jako głównego ośrodka budowania tożsamości kulturowej regionu.	Gmina Instytucje kultury	Podmioty publiczne Podmioty prywatne Organizacje pozarządowe Mieszkańcy	Gmina Instytucje kultury
2.1.2.	Upowszechnianie kultury i twórczości.	Gmina Instytucje kultury Instytucje oświaty	Podmioty publiczne Podmioty prywatne Organizacje pozarządowe Mieszkańcy	Gmina Instytucje kultury
2.1.3.	Ochrona, pielęgnowanie i promowanie spuścizny kulturowej materialnej i niematerialnej.	Gmina Instytucje kultury Instytucje oświaty	Podmioty publiczne Podmioty prywatne Organizacje pozarządowe Mieszkańcy	Gmina Instytucje kultury
2.1.4.	Współpraca z innymi regionami w Polsce i na świecie, w celu wspierania interakcji pomiędzy tradycjami i kulturami.	Gmina Instytucje kultury	Gminy Powiaty Województwa Kraje Organizacje pozarządowe	Gmina Instytucje kultury
2.2.	Rozwój kształcenia i potencjału dydaktycznego.			
2.2.1.	Utworzenie placówki opieki żłobkowej i placówki przedszkolnej.	Gmina	Podmioty publiczne Podmioty prywatne Instytucje oświatowe	Gmina
2.2.2.	Rozbudowa, modernizacja i doposażenie placówek oświatowych i bibliotek.	Gmina Instytucje oświaty Instytucje kultury	Podmioty publiczne Podmioty prywatne	Gmina Instytucje oświaty Instytucje kultury
2.2.3.	Rozwój zaplecza sportowego placówek oświatowych.	Gmina Powiat	Podmioty publiczne Podmioty prywatne Instytucje oświaty	Gmina

CELE / KIERUNKI DZIAŁAŃ		PODMIOT ODPOWIEDZIALNY ZA REALIZACJĘ	PODMIOTY UCZESTNICZĄCE	PODMIOT MONITORUJĄCY
2.2.4.	Rozwój potencjału dydaktycznego.	Institucje oświaty	Gmina Powiat Podmioty publiczne Podmioty prywatne	Institucje oświaty Gmina Powiat
2.2.5.	Wzmocnienie kompetencji podstawowych z zakresu informatyzacji, przedsiębiorczości, nauki języków obcych oraz postaw społeczno-obywatelskich.	Institucje oświaty	Gmina Powiat Podmioty publiczne Podmioty prywatne	Institucje oświaty Gmina Powiat
2.2.6.	Wsparcie rozwoju osób szczególnie uzdolnionych poprzez organizację konkursów lub zajęć dodatkowych.	Institucje oświaty	Gmina Powiat Podmioty publiczne Podmioty prywatne	Institucje oświaty Gmina Powiat
2.2.7.	Wsparcie edukacji specjalistycznej, w tym dla osób o specjalnych potrzebach terapeutycznych lub z niepełnosprawnością.	Institucje oświaty	Gmina Powiat Podmioty publiczne Podmioty prywatne GOPS	Institucje oświaty Gmina Powiat
2.2.8.	Podniesienie poziomu zaangażowania rodziców w proces edukacyjno-wychowawczy.	Institucje oświaty	Mieszkańcy Organizacje pozarządowe	Gmina Institucje oświaty
2.2.9.	Inicjowanie i wspieranie działalności w zakresie organizacji i udoskonalania zajęć, wydarzeń pozaszkolnych dla dzieci i młodzieży.	Gmina Powiat Institucje oświaty	Mieszkańcy Organizacje pozarządowe Institucje kultury	Institucje oświaty Gmina Powiat
2.2.10.	Rozwijanie modułu zajęć dodatkowych promujących lokalne dziedzictwo kulturowe i folklor.	Institucje oświaty	Institucje kultury Gmina	Institucje oświaty Gmina
2.3.	Aktywizacja społeczno-gospodarcza.			
2.3.1.	Tworzenie nowych oraz modernizacja obecnych miejsc integracji społeczności lokalnej.	Gmina	Institucje kultury Podmioty publiczne Podmioty prywatne Mieszkańcy	Gmina
2.3.2.	Wspieranie inicjatyw obywatelskich oraz działalności instytucji, organizacji i stowarzyszeń w zakresie prowadzenia aktywności społecznych i obywatelskich.	Gmina	Institucje oświaty Institucje kultury Mieszkańcy Organizacje pozarządowe	Gmina
2.3.3.	Zwiększenie poziomu partycypacji mieszkańców w zarządzaniu Gminą	Gmina	Mieszkańcy	Gmina
2.3.4.	Rozwój kompetencji osób dorosłych.	Institucje oświaty Gmina Organizacje pozarządowe	Podmioty publiczne Podmioty prywatne Mieszkańcy	Gmina
2.4.	Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu.			
2.4.1.	Tworzenie miejsc pobytu dla dzieci i dorosłych niepełnosprawnych.	Gmina	Institucje pomocy społecznej	Gmina Institucje pomocy społecznej
2.4.2.	Wsparcie działań instytucji pomocy społecznej.	Gmina	Institucje pomocy społecznej	Gmina

CELE / KIERUNKI DZIAŁAŃ		PODMIOT ODPOWIEDZIALNY ZA REALIZACJĘ	PODMIOTY UCZESTNICZĄCE	PODMIOT MONITORUJĄCY
2.4.3.	Spójne oraz kompleksowe wspieranie rodzin.	Instytucje pomocy społecznej	Mieszkańcy Organizacje pozarządowe	Gmina Instytucje pomocy społecznej
2.4.4.	Wspieranie prawidłowego rozwój dzieci i młodzieży poprzez m.in. rozwój infrastruktury sportowej, miejsc aktywnego wypoczynku, tworzenie miejsc i zakup sprzętu rehabilitacyjnego dla osób niepełnosprawnych.	Instytucje pomocy społecznej Instytucje oświaty	Mieszkańcy Organizacje pozarządowe	Gmina Instytucje pomocy społecznej
2.4.5.	Podjęcie działań w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy, w tym promocja profilaktyki i edukacji wśród dzieci i młodzieży.	Instytucje pomocy społecznej	Mieszkańcy Organizacje pozarządowe Instytucje oświaty Służby porządkowe	Gmina Instytucje pomocy społecznej
2.4.6.	Aktywizacja osób starszych i rozwój systemu opieki senioralnej.	Instytucje pomocy społecznej	Mieszkańcy Organizacje pozarządowe Instytucje kultury	Gmina Instytucje pomocy społecznej
2.4.7.	Pomoc osobom z niepełnosprawnością, w tym likwidacja barier, promowanie zatrudnienia i pomoc doraźna.	Instytucje pomocy społecznej	Mieszkańcy Organizacje pozarządowe	Gmina Instytucje pomocy społecznej
2.4.8.	Wspieranie inicjatyw na rzecz pomocy społecznej, w tym promocja i wspieranie idei wolontariatu we wszystkich grupach społecznych.	Gmina	Mieszkańcy Organizacje pozarządowe Instytucje pomocy społecznej	Gmina
2.4.9.	Wspieranie organizacji społecznych i stowarzyszeń prowadzących działania na rzecz utrzymania i wzrostu poczucia bezpieczeństwa.	Gmina	Organizacje pozarządowe Służby porządkowe	Gmina
2.4.10.	Integracja społeczna i zawodowa mniejszości narodowej.	Gmina Instytucje kultury	Mieszkańcy Organizacje pozarządowe Przedsiębiorcy	Gmina
2.5.	Podnoszenie standardów świadczeń opiekuńczo-zdrowotnych.			
2.5.1.	Rozwój infrastruktury ochrony zdrowia.	Gmina	Podmioty publiczne Podmioty prywatne Instytucje ochrony zdrowia	Gmina
2.5.2.	Zwiększenie dostępności do specjalistycznej opieki zdrowotnej, w szczególności leczenia i profilaktyki chorób cywilizacyjnych, rehabilitacji oraz leczenia uzależnień.	Instytucje ochrony zdrowia Gmina	Podmioty publiczne Podmioty prywatne	Instytucje ochrony zdrowia Gmina
2.5.3.	Poprawa dostępności i jakości różnych form usług zdrowotnych, w tym pielęgnacyjno-opiekuńczych.	Instytucje ochrony zdrowia Gmina	Podmioty publiczne Podmioty prywatne	Instytucje ochrony zdrowia Gmina

CELE / KIERUNKI DZIAŁAŃ		PODMIOT ODPOWIEDZIALNY ZA REALIZACJĘ	PODMIOTY UCZESTNICZĄCE	PODMIOT MONITORUJĄCY
2.5.4.	Wspieranie inicjatyw na rzecz profilaktyki zdrowia oraz promocji zdrowia i zdrowego trybu życia.	Instytucje ochrony zdrowia Gmina Instytucje oświaty	Organizacje pozarządowe Mieszkańcy	Instytucje ochrony zdrowia Gmina Instytucje oświaty
2.5.5.	Kształtowanie warunków sprzyjających aktywności fizycznej mieszkańców.	Gmina Instytucje oświaty	Mieszkańcy Organizacje pozarządowe	Gmina Instytucje oświaty
3.	Rozwój dostępności i innowacji przy zrównoważonym rozwoju przestrzennym.			
3.1.	Wzrost dostępności transportowej i powiązań komunikacyjnych.			
3.1.1.	Poprawa jakości i dostępności nadrzędnego układu komunikacyjnego, poprzez rozbudowę, przebudowę i modernizację drogi krajowej nr 53.	GDDKiA ZDW Gmina	Podmioty prywatne	GDDKiA ZDW Gmina
3.1.2.	Poprawa jakości i dostępności podstawowego i uzupełniającego układu komunikacyjnego.	ZDP Gmina	Podmioty prywatne	ZDP Gmina
3.1.3.	Modernizacja dróg transportu rolniczego.	Właściciele gospodarstw rolnych	Gmina Podmioty prywatne	Gmina
3.1.4.	Podnoszenie poziomu bezpieczeństwa ruchu drogowego.	GDDKiA ZDP Gmina	Podmioty prywatne	GDDKiA ZDP Gmina
3.1.5.	Budowa lub przebudowa infrastruktury towarzyszącej ciągom komunikacyjnym (chodników, poboczy, parkingów i innej infrastruktury towarzyszącej).	GDDKiA ZDP Gmina	Podmioty prywatne	GDDKiA ZDP Gmina
3.1.6.	Rozwój infrastruktury rowerowej	Gmina Powiat	GDDKiA ZDP Podmioty prywatne	Gmina
3.1.7.	Zwiększenie dostępności do komunikacji zbiorowej – budowa i modernizacja przystanków autobusowych.	Gmina	Podmioty prywatne	Gmina
3.1.8.	Wspieranie budowy stacji ładowania pojazdów elektrycznych.	Gmina	Podmioty prywatne	Gmina
3.2.	Rozwój nowoczesnych technologii i innowacji cyfrowych.			
3.2.1.	Zapewnienie powszechnego dostępu do Internetu.	Gmina Gestor sieci	Podmioty prywatne	Gmina Gestor sieci
3.2.2.	Zwiększenie dostępności mobilnych sieci komórkowych.	Gestor sieci	Podmioty prywatne	Gestor sieci

CELE / KIERUNKI DZIAŁAŃ		PODMIOT ODPOWIEDZIALNY ZA REALIZACJĘ	PODMIOTY UCZESTNICZĄCE	PODMIOT MONITORUJĄCY
3.2.3.	Rozwój e-usług publicznych oraz dostępności i jakości e-urzędu.	Gmina	Podmioty prywatne	Gmina
3.2.4.	Wspieranie wykorzystania i rozwoju technologii cyfrowych w działalności gospodarczej.	Przedsiębiorcy	Gmina Podmioty prywatne	Gmina
3.2.5.	Popularyzacja metod i możliwości wykorzystania Internetu, zwłaszcza wśród osób zagrożonych wykluczeniem cyfrowym.	Gmina	Podmioty prywatne Mieszkańcy	Gmina
3.3.	Świadoma i racjonalna polityka przestrzenna.			
3.3.1.	Dążenie do zwartości zabudowy.	Gmina	Mieszkańcy Inwestorzy	Gmina
3.3.2.	Aktualizacja zapisów Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego do zmian w zagospodarowaniu przestrzennym Gminy.	Gmina	Podmioty publiczne Podmioty prywatne Mieszkańcy	Gmina
3.3.3.	Opracowanie lub aktualizacja obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla terenów rozwojowych.	Gmina	Podmioty publiczne Podmioty prywatne Mieszkańcy	Gmina
3.3.4.	Uświadamianie społeczności lokalnej w zakresie istoty i znaczenia racjonalnego planowania przestrzennego.	Gmina	Organizacje pozarządowe Instytucje oświaty	Gmina
3.3.5.	Pozyskiwanie nowych terenów inwestycyjnych, poprzez wykup oraz zmianę przeznaczenia na potrzeby funkcjonowania strefy aktywizacji gospodarczej.	Gmina	Przedsiębiorcy Inwestorzy	Gmina
3.3.6.	Podjęcie działań na rzecz rewitalizacji.	Gmina	Podmioty publiczne Podmioty prywatne	Gmina
3.3.	Wzmocnienie działań promocyjnych.			
3.3.1.	Stworzenie kompleksowej oferty turystycznej, w oparciu o posiadane zasoby materialne (infrastruktura) i niematerialne (dziedzictwo kulturowe, walory przyrodnicze).	Gmina	-	Gmina
3.3.2.	Stworzenie kompleksowej oferty inwestycyjnej.	Gmina	-	Gmina
3.3.3.	Doskonalenie wykorzystania mediów społecznościowych w działaniach informacyjnych, promocyjnych i w dialogu ze społeczeństwem.	Gmina	-	Gmina
3.3.4.	Upowszechnienie informacji o Gminie, jako atrakcyjnym miejscu wypoczynku i inwestycji.	Gmina	Instytucje kultury Mieszkańcy	Gmina

CELE / KIERUNKI DZIAŁAŃ		PODMIOT ODPOWIEDZIALNY ZA REALIZACJĘ	PODMIOTY UCZESTNICZĄCE	PODMIOT MONITORUJĄCY
3.3.5.	Zawiązanie współpracy partnerstwa (gminy partnerskie) w celu wymiany kulturalnej, gospodarczej i informacyjnej.	Gmina	Gminy	Gmina
4.	Ochrona środowiska przyrodniczego i potencjału kulturowego.			
4.1.	Zachowanie zasobów kultury i dziedzictwa.			
4.1.1.	Wspieranie prac konserwatorskich (m.in. restauratorskich, renowacyjnych, rewaloryzacyjnych), rewitalizacja obiektów i obszarów zabytkowych oraz kulturowych.	Wojewódzki Konserwator Zabytków	Gmina Instytucje kultury Podmioty publiczne Podmioty prywatne	Gmina Wojewódzki Konserwator Zabytków
4.1.2.	Adaptacja obiektów zabytkowych do nowych funkcji, w tym kulturalnych, turystycznych i społecznych.	Podmioty publiczne Podmioty prywatne	Gmina Instytucje kultury Inwestorzy Wojewódzki Konserwator Zabytków	Gmina Wojewódzki Konserwator Zabytków
4.1.3.	Powiększanie zasobów dziedzictwa kulturowego.	Wojewódzki Konserwator Zabytków Gmina	Instytucje kultury	Wojewódzki Konserwator Zabytków Gmina
4.1.4.	Ochrona obiektów sakralnych	Instytucje kościelne	Wojewódzki Konserwator Zabytków Gmina	Gmina
4.1.5.	Rozwój infrastruktury kultury.	Gmina	Instytucje kultury	Gmina Instytucje kultury
4.1.6.	Ochrona regionu etnograficznego „kurpiowskiego”, jako cennych i charakterystycznych krajobrazów kulturowych, również jako element współpracy oraz rozwoju powiązań z sąsiadującymi województwami.	Gmina	Województwo	Gmina
4.1.7.	Zachowanie ciągłości dziedzictwa kulturowego i ochrona krajobrazów kulturowych w zakresie pasm przyrodniczo-kulturowych, w tym pasie rzeczonym Omulwi.	Gmina	Województwo	Gmina
4.2.	Utrzymanie cennych walorów środowiskowych.			
4.2.1.	Ochrona obszarów cennych przyrodniczo, w tym form ochrony przyrody oraz składowych ponadlokalnego systemu przyrodniczego (korytarzy i płątów ekologicznych).	GDOŚ/RDOŚ Gmina	Podmioty publiczne Podmioty prywatne Mieszkańcy	GDOŚ/RDOŚ Gmina
4.2.2.	Racjonalne gospodarowanie zasobami leśnymi.	Nadleśnictwa	Gmina Podmioty prywatne	Gmina Nadleśnictwa
4.2.3.	Odbudowa jazów na rzekach	PGW Wody Polskie	Podmioty prywatne	PGW Wody Polskie

CELE / KIERUNKI DZIAŁAŃ		PODMIOT ODPOWIEDZIALNY ZA REALIZACJĘ	PODMIOTY UCZESTNICZĄCE	PODMIOT MONITORUJĄCY
4.2.4.	Racjonalne wykorzystanie zasobów wód podziemnych i powierzchniowych.	Podmioty publiczne Podmioty prywatne	Gmina PGW Wody Polskie	Gmina PGW Wody Polskie
4.2.5.	Minimalizacja przeznaczenia na cele nierolnicze gruntów rolnych chronionych klas bonitacyjnych.	Gmina	Marszałek województwa	Gmina
4.2.6.	Ochrona zasobów surowcowych.	Gmina	Urzędy Górnicze	PIG
4.3.	Poprawa stanu środowiska poprzez wdrażanie proekologicznych rozwiązań.			
4.3.1.	Wdrażanie rozwoju niskoemisyjnego.	Gmina	Podmioty publiczne Podmioty prywatne Mieszkańcy Gestorzy sieci	Gmina Gestorzy sieci
4.3.2.	Rozwój systemu gospodarki odpadami.	Gmina	Związki komunalne Podmioty publiczne Podmioty prywatne Mieszkańcy	Gmina
4.3.3.	Zapewnienie dobrego stanu wód.	Gmina PIOŚ/WIOŚ Właściciele gospodarstw rolnych	PSSE/WSSE Służby porządkowe	Gmina PIOŚ/WIOŚ
4.3.4.	Rekultywacja gruntów i zdegradowanych gleb.	Przedsiębiorcy Właściciele gospodarstw rolnych	Gmina Urzędy Górnicze	Gmina PIG
4.3.5.	Ograniczenie uciążliwości akustycznych.	GDDKiA ZDW ZDP	-	GDDKiA ZDW ZDP
4.3.6.	Monitoring zanieczyszczeń środowiska i wdrożenie mechanizmów i narzędzi ograniczających działalność wpływającą na zanieczyszczanie.	PIOŚ/WIOŚ	PSSE/WSSE	PIOŚ/WIOŚ
4.4.	Poprawa stanu środowiska oraz zapobieganie zagrożeniom naturalnym.			
4.4.1.	Zwiększenie poziomu ochrony przeciwpowodziowej.	PGW Wody Polskie Gmina	Podmioty publiczne Podmioty prywatne Mieszkańcy	PGW Wody Polskie Gmina
4.4.2.	Ochrona przed podtopieniami, suszą i deficytem wody.	PGW Wody Polskie ZMiUW Podmioty publiczne Podmioty prywatne	Gmina Mieszkańcy	Gmina
4.4.3.	Kształtowanie świadomości ekologicznej mieszkańców.	Instytucje oświaty	Organizacje pozarządowe Gmina Powiat	Instytucje oświaty

9. SYSTEM REALIZACJI STRATEGII – MONITORING I EWALUACJA STRATEGII

Monitoring i ewaluacja Strategii rozwoju to dwa niezależne procesy, choć pozostające ze sobą w ścisłym związku. Realizacja badania bieżącego (monitoring) i oceny końcowej rezultatów (ewaluacja) są warunkiem koniecznym do tego, aby Strategia mogła być realizowana w sposób konsekwentny i zgodnie z przyjętymi założeniami. Monitoring i ewaluacja będą stanowić procesy niezbędne dla śledzenia postępów we wdrażaniu i osiąganiu celów w zakresie realizacji obranej wizji. Będą one także konieczne do podjęcia działań dotyczących dalszej przyszłości Gminy. Wskazane jest, aby aktualizacja strategii rozwoju nastąpiła przed końcem okresu obowiązywania niniejszej Strategii Rozwoju Gminy.

Monitoring i ewaluacja wymagają uprzedniego zorganizowania. W tym celu wskazana jest współpraca i koordynacja poszczególnych wydziałów lokalnej administracji.

Monitoring obejmować będzie bieżące gromadzenie danych oraz analizowanie przebiegu realizacji działań i zadań, z jednoczesną możliwością podjęcia ewentualnych przedsięwzięć korygujących. Korekty można przeprowadzić, jeśli zajdzie taka potrzeba, ponieważ proces wdrażania ustaleń strategii będzie w dalszym ciągu trwał. Wskazana jest koordynacja realizacji przyjętych założeń poprzez monitorowanie efektywności działań co najmniej raz w roku, począwszy od dnia jego uchwalenia. Monitorowanie wdrażania założeń przyczyni się do:

- określenia stopnia realizacji przyjętych działań;
- określenia stopnia wykonania założonych celów;
- oceny poziomu rozbieżności między stanem założonym a stanem wykonania założeń programu;
- rozpoznania przyczyn zaistniałych rozbieżności;
- stworzenia obszernej bazy zawierającej informację o uwarunkowaniach społecznych, gospodarczych i przestrzennych Gminy;
- określenia skuteczności podejmowanych działań.

Ewaluacja obejmować będzie zebranie informacji, z wykorzystaniem danych gromadzonych w trakcie monitoringu, które umożliwią końcową ocenę oraz weryfikację procesu wdrażania strategii. Tym samym zmierzone i ocenione zostaną efekty założone do osiągnięcia – poszczególne cele operacyjne i przypisane im zadania. Rezultaty powinny być wyrażone zarówno w postaci ilościowej (wskaźniki), jak i jakościowej (rezultaty „miękkie”). Wyniki przeprowadzonej oceny stanowić będą bazę dla strategii na kolejne lata. Ewaluacja bazować będzie na:

- ocenie postępów we wdrażaniu założeń strategii rozwoju Gminy, w tym przygotowanie raportu;
- aktualizacji listy przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w kolejnych latach;
- aktualizacji celów i kierunków działań.

Sugerowane wskaźniki monitoringu i ewaluacji zaprezentowano w rozdz. 4.

W przypadku stwierdzenia zmian warunków i bieżącej sytuacji Gminy podczas monitorowania i ewaluacji Strategii, konieczna jest aktualizacja dokumentu. Należy zaangażować m.in. mieszkańców, przedsiębiorców oraz organizacje pozarządowe organizując spotkania, warsztaty mające na celu zaktualizowania celów i kierunków działań Gminy. Materiały powinny być na bieżąco analizowane i uwzględniane przez Urząd Gminy w trakcie ewaluacji.

10. WYTYCZNE DLA SPORZĄDZANIA DOKUMENTÓW WYKONAWCZYCH

Dokumenty wykonawcze względem Strategii Rozwoju Gminy stanowią obowiązkowe lub fakultatywne plany, programy i strategie sektorowe. W odniesieniu do gminy Kadzidło, biorąc pod uwagę aktualność i spójność zapisów obowiązujących dotychczas dokumentów gminnych, w kontekście zapisów niemniejszej Strategii, wskazuje się następujące wytyczne dla ich sporządzenia lub aktualizacji (zmiany):

OBSZAR TEMATYCZNY	DOKUMENT WYKONAWCZY (POZIOM GMINNY)	WYTYCZNE
Planowanie przestrzenne	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego/ plan ogólny gminy	Zachowanie spójności celów i kierunków działań, zwłaszcza w wymiarze przestrzennym.
	Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego	Kształtowanie przestrzeni z uwzględnieniem założeń modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej.
	Miejscowe plany rewitalizacji	
Energetyka	Założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe	Aktualizacji założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe, z uwzględnieniem zapisów Strategii.
	Plan zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe	
Gospodarka komunalna	Wieloletni plan rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych	Zapewnienie spójności z zapisami Strategii, w szczególności w odniesieniu do celów związanych z rozwojem infrastruktury komunalnej i technicznej.
	Wieloletnie plany gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy	
	Wieloletni plan inwestycyjny	
Ochrona i opieka nad zabytkami oraz zarządzanie dziedzictwem	Gminna ewidencja zabytków	Sugerowane zwiększenie bazy obszarów lub obiektów wpisanych do ewidencji zabytków.
	Gminny program opieki nad zabytkami	Potrzeba aktualizacji cyklicznej lub aktualizacji w przypadku ustanowienia nowych obszarów lub obiektów zabytkowych.
Ochrona środowiska i adaptacja do zmian klimatu	Program ochrony środowiska	Potrzeba kompleksowej aktualizacji, zwłaszcza w odniesieniu do zmieniających się celów środowiskowych, w tym polityki energetyczno-klimatycznej.
	Plan gospodarki niskoemisyjnej	Potrzeba kompleksowej aktualizacji z uwzględnieniem celów i kierunków działań wskazanych w Strategii.
	Program usuwania azbestu	Bieżąca aktualizacja, niezależna od zapisów Strategii.
	Plan adaptacji do zmian klimatu	Zapewnienie spójności z zapisami Strategii, w szczególności w odniesieniu do celów odnoszących się do zmian klimatu.

OBSZAR TEMATYCZNY	DOKUMENT WYKONAWCZY (POZIOM GMINNY)	WYTYCZNE
Transport	Plany rozwoju sieci drogowej wraz z planami finansowania w zakresie dróg gminnych	Potrzeba bieżącej aktualizacji, z uwzględnieniem celów strategicznych odnoszących się do rozbudowy i modernizacji sieci transportowej.
	Plan zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego	Aktualnie brak potrzeby opracowania.
	Plan zrównoważonej mobilności	
	Strategia rozwoju elektromobilności	
Polityka społeczna	Gminny program rewitalizacji	Potrzeba kompleksowej aktualizacji z uwzględnieniem celów i kierunków działań wskazanych w Strategii.
	Gminna strategia rozwiązywania problemów społecznych	Zachowanie spójności celów i kierunków działań wskazanych w Strategii w przypadku aktualizacji lub opracowania dokumentów z zakresu polityki społecznej.
	Gminny program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie	
	Gminny program wspierania rodziny	
	Gminny program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych	
	Gminny program przeciwdziałania narkomanii	
Rozwój lokalny	Program współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3. Ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie	Potrzeba opracowania lub aktualizacji z uwzględnieniem celów i kierunków działań wskazanych w Strategii.
	Plan urzędniowo-rolny	
	Plany odnowy miejscowości	
Zarządzanie kryzysowe	Gminny plan zarządzania kryzysowego	Uwzględnienie występujących w obszarze Gminy zagrożeń, w tym przyrodniczych (np. powodziowe).
Finanse publiczne	Wieloletnia prognoza finansowa Gminy	Uwzględnianie kierunków działań i działań sformułowanych w Strategii, pod warunkiem realności ich sfinansowania, w tym przy udziale środków zewnętrznych.
	Uchwały budżetowe	

Materiał źródłowy: Opracowanie własne.

11. RAMY FINANSOWE I ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Ramy finansowe są uzależnione od zakresu przedmiotowego i czasowego podejmowanych działań, kondycji finansowej Gminy oraz jej możliwości inwestycyjnych, jak również uwarunkowań zewnętrznych (niestabilna sytuacja gospodarcza wywołana pandemią COVID-19 i konfliktem zbrojnym na Ukrainie, ryzyko pogłębienia lub rozszerzenia konfliktu) i wewnętrznych (niepewna gospodarka finansowa w kraju – PKB, inflacja, tempo wzrostu wynagrodzenia, zmiany systemowe itd.).

Podstawę do określenia ram finansowych działań strategicznych stanowi wieloletnia prognoza finansowa. W celu dokonania wieloletnich projekcji dochodów i wydatków gminy Kadzidło, poddano analizie dane budżetowe z ubiegłych lat (dane GUS), w tym zakładając wzrost zbliżony do średniorocznego w latach 2012-2021, tj. wzrost o ok. 3,3 mln zł/rok, oszacowano, że dochody ogółem Gminy w perspektywie ok. 30-letniej, kształtować się będą następująco:

PROGNOZOWANE DOCHODY OGÓŁEM – SCENARIUSZ HIPOTETYCZNY

ROK	2025	2030	2035	2040	2045	2050
MLN ZŁ	86,8	103,3	119,9	136,4	152,9	169,5

Konsekwencją wzrostu dochodów w perspektywie ok. 30-letniej będzie stopniowy wzrost wydatków. Uwzględniając dane budżetowe z ubiegłych lat (dane GUS), w tym zakładając wzrost zbliżony do średniorocznego w latach 2012-2021, tj. wzrost o ok. 2,6 mln zł/rok, oszacowano, że wydatki ogółem będą kształtować się następująco:

PROGNOZOWANE WYDATKI OGÓŁEM – SCENARIUSZ HIPOTETYCZNY

ROK	2025	2030	2035	2040	2045	2050
MLN ZŁ	83,80	99,3	115,9	132,4	148,9	165,5

Wymiarem aktywności rozwojowej Gminy są wydatki majątkowe inwestycyjne. Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem Gminy na przestrzeni opracowywanych lat 2012-2021 był niejednoznaczny:

UDZIAŁ WYDATKÓW INWESTYCYJNYCH – SCENARIUSZ HIPOTETYCZNY

ROK	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
%	30,8	2,8	15,3	8,2	10,0	14,0	13,1	12,2	10,6	18,8

Mając na względzie dużą zmienność wskaźnika złożono, że wydatki majątkowe inwestycyjne będą stopniowo wzrastać i stanowić będą ok. 18,8% wydatków ogółem (założono wariant zbliżony do poziomu z 2021 r.) i mogą one wynieść odpowiednio:

PROGNOZOWANE WYDATKI INWESTYCYJNE – SCENARIUSZ HIPOTETYCZNY

ROK	2025	2030	2035	2040	2045	2050
MLN ZŁ	15,0	17,5	20,0	22,4	24,9	27,4

Realizacja zadań przewidzianych w Strategii Rozwoju Gminy wymaga zaangażowania znacznych środków finansowych, wyższych niż wskazanych w prognozowanej wersji wydatków inwestycyjnych, co może stanowić największą barierę dla samorządu, przedsiębiorców i mieszkańców.

Głównym podmiotem odpowiedzialnym za realizację Strategii będzie Urząd Gminy. Rolę koordynatora prac wdrażających i aktualizacyjnych będzie pełnił komórka organizacyjna Urzędu odpowiedzialna za planowanie strategiczne. Ważne jest, aby w procesie nie zabrakło różnorodnych partnerów i rozdzielenia ról pomiędzy specjalistów, partnerów społecznych i decydentów, dzięki temu Strategia nie jest wyłącznie procedurą urzędniczą, ale staje się płaszczyzną współpracy wszystkich środowisk społecznych odpowiedzialnych i zainteresowanych rozwojem Gminy.

Funkcjonujący w Polsce **system finansowania** może w znaczącym stopniu wpłynąć na realizację zakładanych celów. System ten jest wielopoziomowym i zróżnicowanym mechanizmem finansowania, w którym duży nacisk kładziony jest na szeroko rozumiany rozwój gospodarczy. Założenia programowe powinny obejmować jak największą liczbę mieszkańców oraz jak największy obszar danej jednostki. Ponadto, powinny stymulować podejmowanie działań między lokalnych w ramach współpracy, która przyczynia się do ułatwienia procesu finansowania inwestycji, a także rozkłada ewentualne koszty ich utrzymania i eksploatacji.

Zapewnienie sprawnego realizowania działań przyczyniających się do osiągnięcia postawionych celów wymagać będzie pozyskiwania funduszy zewnętrznych. Do finansowania poszczególnych przedsięwzięć służą **programy krajowe i regionalne**, określające obszary wsparcia i wyznaczają konkretne działania. Podobnie, jak w poprzednich latach (perspektywach: 2007-2013, 2014-2020), tak również w perspektywie 2021-2027 około 60% funduszy z polityki spójności trafi do programów realizowanych na poziomie krajowym. Pozostałe 40% otrzymają programy regionalne. Fundusze Europejskie na lata 2021-2027 pochodzą z następujących funduszy unijnych:

- Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego;
- Europejski Fundusz Społeczny+;
- Fundusz Spójności;
- Europejski Fundusz Morski, Rybacki i Akwakultury;
- Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji.

Podział środków Funduszy Europejskich na lata 2021-2027 na poszczególne programy³:

- **Fundusz na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (Recovery and Resilience Facility – RRF)**
– celem programu jest złagodzenie gospodarczych i społecznych skutków pandemii COVID-19 oraz zapewnienie, by europejska gospodarka i społeczeństwo były bardziej zrównoważone, odporne i lepiej przygotowane na wyzwania i możliwości związane z zieloną i cyfrową transformacją. W

³ Materiał źródłowy: <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/>

- ramach Instrumentu w Polsce został przyjęty Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO), składający się z 54 inwestycji i 48 reform. Budżet całego programu (KPO): 158,5 mld złotych, w tym 106,9 mld złotych w postaci dotacji i 51,6 mld złotych w formie preferencyjnych pożyczek.
- **Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko (FEnIKS)** – następca Programu Infrastruktura i Środowisko (POLiŚ). Głównym celem programu jest poprawa warunków rozwoju kraju poprzez budowę infrastruktury technicznej i społecznej zgodnie z założeniami rozwoju zrównoważonego. Program przyczyni się do rozwoju gospodarki niskoemisyjnej, ochrony środowiska oraz przeciwdziałania i adaptacji do zmian klimatu. FEnIKS wesprze również inwestycje transportowe oraz dofinansuje ochronę zdrowia i dziedzictwo kulturowe. Budżet całego programu: 135 mld zł, wkład UE: 111,7 mld zł.
 - **Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki (FENG)** – program jest kontynuacją dwóch wcześniejszych programów: Innowacyjna Gospodarka 2007-2013 (POIG) oraz Inteligentny Rozwój 2014-2020 (POIR). FENG będzie wspierał realizację projektów badawczo-rozwojowych, innowacyjnych oraz takich, które zwiększają konkurencyjność polskiej gospodarki. Realizacja celów będzie opierać się na czterech priorytetach: Wsparcie dla przedsiębiorców, Środowisko przyjazne innowacjom, Zazielenienie przedsiębiorstw i Pomoc techniczna. Z programu będą mogli skorzystać m.in. przedsiębiorcy, instytucje z sektora nauki, konsorcja przedsiębiorstw oraz instytucje otoczenia biznesu, w szczególności ośrodki innowacji. Budżet całego programu: 45,9 mld zł, wkład UE: 36,6 mld zł.
 - **Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 (FERS)** - następca Programu Wiedza Edukacja Rozwój (POWER). Główne obszary działania FERS to: praca, edukacja, zdrowie oraz dostępność. Program będzie wspierał projekty z zakresu: poprawy sytuacji osób na rynku pracy, zwiększenia dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami, zapewnienia opieki nad dziećmi, podnoszenia jakości edukacji i rozwoju kompetencji, integracji społecznej, rozwoju usług społecznych i ekonomii społecznej oraz ochrony zdrowia. Budżet całego Programu: 21,9 mld zł, wkład UE: 18,5 mld zł.
 - **Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy (FERC)** - jest następcą programu Polska Cyfrowa (POPC), który w latach 2014-2020 wspierał cyfryzację w Polsce. FERC będzie koncentrował się przede wszystkim na: zwiększeniu dostępu do ultraszybkiego Internetu szerokopasmowego, udostępnieniu zaawansowanych e-usług pozwalających w pełni na elektroniczne załatwienie spraw obywateli i przedsiębiorców, zapewnieniu cyberbezpieczeństwa w ramach nowego dedykowanego obszaru interwencji, rozwoju gospodarki opartej na danych, wykorzystującej najnowsze technologie cyfrowe, rozwoju współpracy międzysektorowej na rzecz tworzenia cyfrowych rozwiązań problemów społeczno-gospodarczych, wsparciu rozwoju zaawansowanych kompetencji cyfrowych, w tym również w obszarze cyberbezpieczeństwa dla jednostek samorządu terytorialnego (jst) i przedsiębiorców. Budżet całego Programu - 11,4 mld zł, wkład UE - 9,1 mld zł.
 - **Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich (PTFE)** – program ma trzy główne priorytety: skuteczne instytucje, skuteczni beneficjenci i skuteczna komunikacja. Celem programu jest zapewnienie skutecznego systemu realizacji polityki spójności w latach 2021-2027 w wymiarze strategicznym, wdrożeniowym i refleksyjnym. Środki z Pomocy Technicznej zostaną przeznaczone m.in. na: szkolenia dla beneficjentów korzystających z Funduszy Europejskich, rozwój krajowego systemu informatycznego umożliwiającego aplikowanie i rozliczanie projektów unijnych, działania informacyjno-promocyjne zwiększające wiedzę o Funduszach w Polsce. Budżet programu wyniesie ok. 2,5 mld zł.

- **Fundusze Europejskie na Pomoc Żywnościową (FEPŻ)** – program, który obejmuje pomoc żywnościową w formie paczek żywnościowych lub posiłków oraz realizację działań towarzyszących (np. warsztaty, doradztwo), które będą miały na celu poprawę sytuacji osób potrzebujących i najuboższych. Budżet całego programu: 2,7 mld zł, wkład UE: 2,4 mld zł.
- **Fundusze Europejskie dla Rybactwa** – to program, który jest kontynuacją programu „Rybactwo i Morze” realizowanego w latach 2014-2020. Będzie wspierać podmioty z sektora rybactwa. Głównymi celami programu to m.in.: realizacja wspólnej polityki rybołówstwa, promowanie zrównoważonego rybołówstwa i ochrony żywych zasobów morza, zapewnienie bezpieczeństwa żywnościowego, rozwój zrównoważonej niebieskiej gospodarki oraz zapewnienie zdrowego stanu, bezpieczeństwa i czystości mórz i oceanów. Budżet całego programu to 3,5 mld zł, wkład UE - 2,3 mld zł.
- **Programy Interreg (Europejskiej Współpracy Terytorialnej)** – w latach 2021-2027 Polska będzie uczestniczyć w 14 programach Interreg. Planowany budżet to ok. 2 mld zł. Polska będzie pełnić funkcję Instytucji Zarządzającej dla programów: Południowy Bałtyk, Polska-Słowacja, Polska-Saksonia, Polska-Ukraina. Uczestniczyć będzie także w programach partnerów zagranicznych, a za tym w programach:
 - transgranicznych: Litwa-Polska, Meklemburgia/Brandenburgia-Polska, Brandenburgia-Polska, Czechy-Polska;
 - transnarodowych: Europa Środkowa i Region Morza Bałtyckiego;
 - międzyregionalnych: INTERACT, URBACT, ESPON i Interreg Europa.
- **Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej (FEPW)** – nowy program dla makroregionu Polski Wschodniej, którym za główny cel zakłada utrwalenie warunków sprzyjających konkurencyjności makroregionu oraz wyższej jakości życia w Polsce Wschodniej. Program obejmować będzie poszczególne obszary wsparcia:
 - Przedsiębiorczość: wsparcie dla start-upów, innowacje dzięki zmianom wzorniczym, automatyzacja i robotyzacja, transformacja modeli biznesowych w kierunku gospodarki obiegu zamkniętego, pożyczki na inwestycje w turystykę;
 - Energia i klimat: rozwój inteligentnych sieci energetycznych, dostosowanie miast do zmian klimatu, ochrona bioróżnorodności, podnoszenie świadomości ekologicznej;
 - Zrównoważona mobilność miejska;
 - Transport: rozbudowa ponadregionalnej infrastruktury drogowej i kolejowej;
 - Zrównoważona turystyka: tworzenie ponadregionalnych szlaków turystycznych;

Z programu skorzysta 5 dotychczasowych województw: lubelskie, podlaskie, podkarpackie, świętokrzyskie i warmińsko-mazurskie oraz część województwa mazowieckiego (bez Warszawy i dziewięciu otaczających ją powiatów), tzw. region statystyczny mazowiecki regionalny. Program skierowany jest do mikro, małych i średnich przedsiębiorstw, ośrodków innowacji, dużych przedsiębiorstw (operatorów dystrybucyjnych sieci elektroenergetycznych), parków narodowych, jednostek samorządu terytorialnego (samorządów województw, gmin, miast i ich obszarów funkcjonalnych) zarządców infrastruktury kolejowej. Jednak z efektów programu korzystać będą wszyscy mieszkańcy makroregionu, inwestorzy i odwiedzający go turyści. Budżet całego programu: 14,3 mld zł, wkład UE: 12,2 mld zł.

- **Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021-2027** – program regionalny (w fazie projektowej, stan na grudzień 2022) wspierać będzie realizację celów polityki spójności, do których należą: Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa, Bardziej przyjazna dla środowiska niskoemisyjna Europa, Lepiej połączona Europa, Europa o silniejszym wymiarze społecznym oraz Europa bliżej obywateli. Program ten uruchomiony zostanie w pełni w 2023 r. i obejmuje dziesięć priorytetów:
 - Priorytet I – Fundusze Europejskie dla bardziej konkurencyjnego i inteligentnego Mazowsza (223,7 mln euro);
 - Priorytet II – Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza (390,5 mln euro);
 - Priorytet III – Fundusze Europejskie na rozwój mobilności miejskiej na Mazowszu (245 mln euro);
 - Priorytet IV – Fundusze Europejskie dla lepiej połączonego i dostępnego Mazowsza (222 mln euro);
 - Priorytet V – Fundusze Europejskie dla wyższej jakości życia na Mazowszu (188,6 mln euro);
 - Priorytet VI – Fundusze Europejskie dla aktywnego zawodowo Mazowsza (151,1 mln euro);
 - Priorytet VII – Fundusze Europejskie dla nowoczesnej i dostępnej edukacji na Mazowszu (195,9 mln euro);
 - Priorytet VIII – Fundusze Europejskie dla aktywnej integracji oraz rozwoju usług społecznych i zdrowotnych na Mazowszu (219,5 mln euro);
 - Priorytet IX – Mazowsze bliższe obywatelom dzięki Funduszom Europejskim (175,7 mln euro);
 - Priorytet X – Pomoc techniczna (EFRR 60 mln euro, EFS+ 23,9 mln euro).

Oprócz środków z programu regionalnego, Mazowsze otrzyma możliwość korzystania z pomocy z Funduszu Odbudowy oraz programów krajowych z zakresu m.in. infrastruktury i środowiska, badań i wsparcia innowacyjności, rozwoju cyfrowego, rozwoju kapitału ludzkiego, pomocy najbardziej potrzebującym mieszkańcom oraz programu skierowanego do Polski Wschodniej.